

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav Bohemistických studií

Bakalářská práce

Hanyi Zhang

**Výklad české deklinace v českých a čínských učebnicích češtiny
pro začátečníky**

Presentation of Czech declension in Czech and Chinese textbooks of Czech
for beginners

Praha 2022

Vedoucí práce: Mgr. Andrea Hudousková, Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 14. srpna 2022

Hanyi Zhang

Poděkování:

Na tomto místě bych chtěla hlavně poděkovat vedoucí práce paní Mgr. Andrei Hudouskové, Ph.D. za odborné rady a vedení a za cenné připomínky během zpracování této práce.

Klíčová slova (česky):

čeština pro cizince, české a čínské učebnice češtiny, úroveň A1–A2, česká deklinace, gramatický výklad

Klíčová slova (anglicky):

Czech for foreigners, Czech and Chinese textbooks of the Czech language, level A1–A2, Czech declension, grammar explanation

Abstrakt (česky):

Cílem práce je porovnat vybrané učebnice češtiny pro začátečníky na úrovni A1–A2 z hlediska výkladu české deklinace, a to především z hlediska jejich vhodnosti pro výuku čínských studentů. Práce si také klade za cíl zhodnotit, zda je v nich učivo s ohledem na cílovou skupinu vhodně uspořádáno a vysvětleno a zda se věnuje dostatek pozornosti jevům problematickým pro čínské mluvčí. Dalším cílem práce je porovnat rozdíly mezi učebnicemi napsanými českými a čínskými autory.

V teoretické části nejprve představíme související teorii a pak představíme vybrané učebnice.

Praktická část bude věnována všem pádům a typům deklinace probíraným v učebnicích, srovnání pořadí prezentace pádů ve zkoumaných učebnicích a způsobům výkladu české deklinace v jednotlivých učebnicích. V téhle části bude taky provedena analýza zjištěných dat z dotazníku, například který pád je nejtěžší na naučení pro začátečníky. Závěrem bude kontrastní shrnutí učebnic a shrnutí výsledků dotazníku.

Na základě analýzy učebnic bude učiněn závěr, které učebnice jsou pro začínající studenty vhodné. Na základě klasifikace a hodnocení shromážděného materiálu by plánovaná bakalářská práce měla přispět k podrobnému popisu, na co autoři obou zemí v učebnicích češtiny pro začátečníky kladou důraz, a na rozdíly v teoretickém výkladu deklinace.

Abstract (in English):

The aim of the thesis is to compare selected Czech textbooks for beginners at the A1-A2 level in terms of the interpretation of the Czech declension, and in terms of their suitability for teaching Chinese students. To evaluate whether the curriculum is appropriately organized and explained with regard to the target group and whether sufficient attention is paid to problematic phenomena for Chinese speakers. Another goal of this thesis is to compare the difference between textbooks written by Czech and Chinese authors.

In the theoretical part, we will first introduce related theoretical aspects. Following are introductions to the six selected textbooks.

The practical part will be devoted to all cases and types of declination discussed in the textbooks, comparison of the order of case presentation in the examined textbooks and

ways of interpreting the Czech declension in individual textbooks. In this part, there will also be an analysis of the questionnaire data, for example which case is the most difficult for beginners to learn. The last one will be a contrast summary of the textbooks and a summary of the questionnaire.

Based on the analysis of the textbooks, a conclusion will be made which textbooks are suitable for the students. Based on the classification and evaluation of the collected material, the planned bachelor's thesis should contribute to a detailed description of what the authors of both countries emphasize in Czech textbooks for beginners and the differences in the theoretical interpretation of declension.

OBSAH

ÚVOD

1 UČEBNICE ČEŠTINY PRO CIZINCE	1
1.1 BOHEMISTIKA V ČÍNĚ	1
1.2 UČEBNICE VE VÝUCE ČEŠTINY PRO CIZINCE	1
1.2.1 KRITÉRIA VÝBĚRU UČEBNIC	2
1.2.2 DEFINICE ZAČÁTEČNÍK PODLE SPOLEČNÉHO EVROPSKÉHO REFERENČNÍHO RÁMCE PRO JAZYKY	3
2 DEFINICE DEKLINACE A DEKLINAČNÍ TYPY V ČEŠTINĚ	5
2.1 DEKLINACE	5
2.2 OHEBNÉ SLOVNÍ DRUHY	5
2.2.1 NUMERALIA (Číslovky)	5
2.2.2 PRONOMINA (Zájmena)	6
2.2.3 ADJEKTIVA (Přídavná jména)	7
2.2.4 SUBSTANTIVA (Podstatná jména)	7
2.3 DEKLINAČNÍ TYPY V ČEŠTINĚ	8
2.3.1 PÁD	8
2.4 CHRAKTÉRISTIKA JEDNOTLIVÝCH PÁDŮ	10
2.4.1 PÁD SUBSTANTIV	10
2.2.2 ČÍSLO	15
2.2.3 ROD	15
3 POSPIS VYBRANÝCH UČEBNIC	17
3.1 UČÍME SE ČESKY	17
3.2 ČEŠTINA PRO CIZINCE: ÚROVEŇ A1 A A2	20
3.3 BASIC CZECH I A BASIC CZECH II	23
3.4 ČEŠTINA PRO ZAČÁTEČNÍKY	26
3.5 ČESKÝ JAZYK	30
3.6 UČEBNICE MODERNÍ ČEŠTINY	33
3.7 SHRNU TÍ	36
4 ANALÝZA ZJIŠTĚNÝCH DAT DOTAZNÍKU	39

4.1 DÉLKA STUDIA ČEŠTINY	39
4.2 PROCES UČENÍ	39
4.3 NEJOBTÍŽNĚJŠÍ I NEJLEHČÍ PÁD PŘI STUDIU DEKLINACE (SG. I PL.)	40
4.4 NEJOBTÍŽNĚJŠÍ A NEJLEHČÍ SLOVNÍ DRUH NA NAUČENÍ	42
4.5 NEJOBTÍŽNĚJŠÍ A NEJLEHČÍ ROD PŘI DEKLINACI	43
4.6 HODNOCENÍ UČEBNICE A MÍRY JEJÍHO VYUŽITÍ	45
4.7 VYUČOVACÍ METODY	47
5 KONSTRATIVNÍ SHRNUÍ UČEBNIC A SHRNUÍ DOTAZNÍKU	48
6 ZÁVĚR	50
7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	53
8 SEZNAM OBRÁZKŮ	54
9 SEZNAM ZKRATEK	57
PŘÍLOHA 1.	58

Úvod

Z důvodu, že český jazyk se začíná učit stále více a více studentů různých národností, hrají učebnice češtiny důležitou roli jako první krok pro začátečníky k naučení se jazyka.

Cílem práce je porovnat vybrané učebnice češtiny pro začátečníky na úrovni A1–A2 z hlediska výkladu české deklinace, a to z hlediska jejich vhodnosti pro výuku studentů. Chceme zhodnotit zda je učivo v nich, s ohledem na cílovou skupinu, vhodně uspořádáno a vysvětleno, a zda se věnuje dostatek pozornosti jevům problematickým pro cizince. Dalším cílem bakalářské práce je srovnat rozdíly mezi jednotlivými učebnicemi a zjistit, která je nejvhodnější pro začátečníky.

Bakalářská práce se zabývá srovnáním šesti učebnic češtiny, z nichž tři pocházejí od českých autorů, další tři od čínských autorů. Do první skupiny radíme učebnice *Učíme se česky* (2007) od Evy Roubalové, *Čeština pro cizince: Úroveň A1 a A2* (2017) od Marie Boccou Kestřánkové a *Basic Czech I* (2013) a *II* (2014) od kolektivu autorů (Ana Adamovičová, Darina Ivanovová, Milan Hrdlička). *Učíme se česky* a *Basic Czech I a II* poskytují vysvětlení gramatických jevů v anglickém jazyce, což je pro začátečníky nápomocné. Naproti tomu, *Čeština pro cizince: úroveň A1 a A2* je psaná výhradně v českém jazyce.

Jako reprezentanty čínských učebnic jsme vybrali učebnice *Čeština pro začátečníky* (2009) od Li Mei, *Český jazyk* (2009) od He Lei a *Učebnice moderní češtiny* (1959) od Ivana Lutterera. Poslední z autorů je sice původem Čech, ale na učebnici spolupracoval s čínskou univerzitou a čínské části učebnice byli kontrolovány čínskými pedagogy. Z těchto důvodů jsme se rozhodli zařadit tuhle učebnici mezi čínské. Všechny tyto učebnice poskytují vysvětlení gramatiky v čínském jazyce, čím se stávají přístupnějšími pro čínské studenty.

Pozornost bude věnována za prvé všem pádům a typům deklinace probíraným v učebnicích, za druhé srovnání pořadí prezentace pádů ve zkoumaných učebnicích, za třetí způsobům výkladu české deklinace v jednotlivých učebnicích a za čtvrté definici deklinace a členům deklinace.

V teoretické části bude nejprve představena role učebnic ve výuce českého jazyka, definována funkce učebnic a kritéria, ze kterých jsme při výběru učebnic v naší práci vycházeli. Podle daných kritérií bylo k rozboru vybráno šest různých učebnic pro výuku češtiny pro začátečníky. Tato práce se zaměřuje především na výuku deklinace, protože tato oblast je pro cizince, v naší práci konkrétně rodilé mluvčí čínštiny, kteří se s češtinou teprve začínají, nejobtížnější. Práce poskytne obecný úvod k šesti učebnicím a následně bude analyzovat výuku deklinace v jednotlivých učebnicích.

V analytické části budou nejprve podrobně rozebrány výsledky dotazníku a poté budou data získaná z dotazníku kombinována s teoretickou částí, abychom analyzovaly výukovou situaci deklinační části šesti učebnic a pojmenovali jednotlivé charakteristiky. Budeme se soustředit na problémy, které pojmenovaly studenti v dotazníku a jestli na ne jednotlivé učebnice adekvátně reagují, jestli dávají problematičtější částem větší prostor nebo naopak, jestli je v učebnici i dostatečné množství komunikačních cvičení apod.

Na základě analýzy učebnic bude učiněn závěr, z kterého vyplyne, které učebnice jsou pro studenty nejvhodnější. Na základě klasifikace a hodnocení shromážděného materiálu by plánovaná bakalářská práce měla přispět k podrobnému popisu, na co autoři v učebnicích češtiny pro začátečníky kladou důraz a na rozdíly v teoretickém výkladu deklinace.

1 UČEBNICE ČEŠTINY PRO CIZINCE

1.1 BOHEMISTIKA V ČÍNĚ

Cílem současného čínského vzdělávacího systému, co se českého jazyka týče, je vychovat česky mluvící pracovníky, kteří mluví plynule česky, mají dobré obchodní znalosti a mají vysoký stupeň vzdělání, a mohou sloužit zemi v rámci iniciativy „Nová Hedvábná stezka“ (anglicky The Belt and Road Initiative).

Bohužel však v současné době neexistuje žádná hotová výuková zkušenost, kterou by bylo možné použít pro referenci, protože existujících českých výukových materiálů je málo. (Shen, 2021, s. 93)

Výuka českého jazyka se v Číně rychle rozšiřuje. První ústav s výukou češtiny, a tehdy i slovenštiny, byl v Číně založen roku 1954. Čeština se postupně etablovala jako obor pro vysokoškoláky na více než deseti univerzitách nejen v hlavním městě Pekingu a velkoměstě Šanghaji, ale i ve menších městech, zejména v hlavních městech provincií a ekonomicky prosperujících městech. Mezi těmito vysokými školami začala jako první v 60. letech 20. století vyučovat češtinu Pekingská univerzita mezinárodních studií (BISU); od roku 2015 netradičně zahájila výuku českého jazyka a kultury pro středoškoláky. V průběhu výuky v prvních dvou letech v BISU mají studenti týdně 8 hodin gramatiky, 2 hodiny konverzace, 2 hodiny poslechu a 2 hodiny reálií. Vzhledem na náročnost tohoto předmětu je první rok vyučován v čínštině a až druhý rok v češtině. Během těchto hodin studenti využívají textů a cvičení z různých českých učebnic, jako např. *Učíme se česky* (2005), *Basic Czech* (2013, 2014; 2016) a *Čeština pro začátečníky* (Kaska, 2013). Dále se v hodinách používají zjednodušené české texty jako *Pohádky* (Holá, 2013), *Pražské legendy* (Holá, 2011) apod. (Chen, 2019, s.40)

1.2 UČEBNICE VE VÝUCE ČEŠTINY PRO CIZINCE

Ivanová tvrdí, že „výběr gramatického materiálu pro učebnici češtiny pro cizince se v současnosti nejlépe provádí na základě referenčního popisu českého jazyka, pro který je učebnice určena. Referenční popisy v češtině nejsou příručky, které učitelé doporučují nebo přikazují, jak učit, ale spíše definice toho, co učit.“ (Ivanová, 2002, s.1)

To znamená, že obsah učebnic např. na úrovni A1 a učebnic pro cizince v češtině by měl splňovat požadavky dané úrovně obsažené v českém referenčním popisu. Cílem učebnic českého jazyka pro cizince samozřejmě není úplně zahrnout všechny referenční poznámky. Používá se především jako výchozí bod, například pro sestavení plánů hodin, učebních materiálů nebo různých jiných materiálů pro metody kurzů češtiny, cvičení atd.

1.2.1 KRITÉRIA VÝBĚRU UČEBNIC

Cílem naší práce je porovnat vybrané učebnice češtiny pro začátečníky na úrovni A1–A2 z hlediska výkladu české deklinace. V této části kapitoly provedeme analýzu několika vybraných učebnic češtiny pro cizince, která se bude týkat výhradně částí týkajících se deklinace a pádového systému. Pro výzkum jsme vybraly takové učebnice, které jsou jednoduše dostupné a v současnosti často používané. Z velkého množství dostupných učebnic jsme vybraly šest na základě následujících kritérií:

1. Vlastní zkušenosti v praxi. Zvolily jsme učebnice, které jsme používaly při výuce nebo jsme je četly při studiu.
2. Aktuálnost učebnic. Analyzujeme učebnice vydané v posledních dvaceti letech, s jedinou výjimkou, kterou představuje *Učebnice moderní češtiny* z roku 1959. Zvolily jsme ji ale z důvodu, že je jednou z prvních, jestli ne úplně prvních učebnic, češtiny v Číně.
3. Cílová skupina – zahraniční studenti, především čínští, kteří se učí česky na začátečnické úrovni.
4. Úroveň A1-A2. Úroveň pro úplné začátečníky. Cílem učebnic je dostat studenty na úroveň češtiny A1 a A2.
5. Rozmanitost. Vybraly jsem učebnice, z nichž tři pocházejí od českých autorů a tři od čínských autorů. (Sikorová, 2007, s. 31-39)

Vzhledem k výše uvedeným požadavkům se tedy budeme zabývat analýzou následovných učebnic:

ROUBALOVÁ, Eva. *Učíme se česky*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1330-7

BOCCOU KESTŘÁNKOVÁ, Marie, Dagmar ŠTĚPÁNKOVÁ a Kateřina VODIČKOVÁ. *Čeština pro cizince: úroveň A1 a A2*. Brno: Edika, 2017.

ADAMOVIČOVÁ, Ana a Darina IVANOVÁ. *Basic Czech I*. 3.vyd. Praha: Karolinum, 2013. ADAMOVIČOVÁ, Ana, Darina IVANOVÁ. a Milan HRDLIČKA. *Basic Czech II*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2014.

LI, Mei. *Čeština pro začátečníky. 1. díl*. Beijing: Foreign Language Teaching and Research Press, 2009.

LI, Mei. *Čeština pro začátečníky. 2. díl*. Beijing: Foreign Language Teaching and Research Press, 2009.

HE, Lei. *Český jazyk*. Beijing: Foreign Language Teaching and Research Press, 2009.

LUTTERER, Ivan. *Učebnice moderní češtiny*. Beijing: Jing Hua Press, 1959.

1.2.2 DEFINICE ZAČÁTEČNÍK PODLE SPOLEČNÉHO EVROPSKÉHO REFERENČNÍHO RÁMCE PRO JAZYKY

Společný evropský referenční rámec pro jazyky (SEERR)¹ je dokument, který vytvořila Rada Evropy v roce 2001. Popisuje, co se studenti potřebují naučit a používat v jazyku ke komunikaci a jaké znalosti a dovednosti potřebují, aby jednali efektivně. (Ivanová, 2002, s. 1)

Uživatel základů jazyka	A1	Rozumí známým každodenním výrazům a zcela základním frázím, jejichž cílem je vyhovět konkrétním potřebám, a umí tyto výrazy i fráze používat. Umí představit sebe a ostatní a klást jednoduché otázky týkající se informací osobního rázu, např. o místě kde žije, o lidech, které zná, a věcech, které vlastní, a na podobné otázky umí odpovídat. Dokáže se jednoduchým způsobem domluvit, mluví-li partner pomalu a jasně a je ochoten mu/jí pomoci.
-------------------------	----	---

¹ Společný evropský referenční rámec pro jazyky. Ke stažení [online] v PDF na <http://www.msmt.cz/mezinarodnivztahy/spolecny-evropsky-referencni-ramec-pro-jazyky> [citováno dne 2011-10-14]

(začátečník)	A2	Rozumí větám a často používaným výrazům vztahujícím se k oblastem, které se ho/ji bezprostředně týkají (např. základní informace o něm/ní a jeho/její rodině, o nakupování, místopisu a zaměstnání). Dokáže komunikovat prostřednictvím jednoduchých a běžných úloh, jež vyžadují jednoduchou a přímou výměnu informací o známých a běžných skutečnostech. Umí jednoduchým způsobem popsat svou vlastní rodinu, bezprostřední okolí a záležitosti týkající se jeho/jejich nejnaléhavějších potřeb.
--------------	----	--

TABULKA 1 Jazykové úrovně A1 a A2 podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky ²

Je vidět, že hlavním cílem zvládnutí jazyka pro začátečníky je provádět jednoduchou každodenní komunikaci a zatím se začátečníci jako mluvčí nesoustředí na žádná specifika standardizace gramatiky.

---

² Tuhle verzi čerpáme z: IVANOVÁ, Jaroslava. Společný evropský referenční rámec pro jazyky: jak se učíme jazykům, jak je vyučujeme a jak v jazycích hodnotíme. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. ISBN 80-244-0404-4.

2 DEFINICE DEKLINACE A DEKLINAČNÍ TYPY V ČEŠTINĚ

2.1 DEKLINACE

Pro češtinu, jakožto jazyk flektivní, je deklinace charakteristickou součástí morfologie. Čechová píše: „*Sémantická / funkční morfologie se týká gramatických významů tvarů slov, tzv. gramatických (a to morfologických) kategorií. Tyto kategorie jsou vlastní jen slovům ohebným. Ohebná slova se liší podle toho, které kategorie vyjadřují.*“ (1996, s. 156)

Šlosar definuje deklinaci následovně:

„*Deklinace je tvoření tzv. pádů, tj. vztahových tvarů, tvarů označujících u substantiv vztahy k jiným substantivům, popř. substantivním zájmenům (někdy prostřednictvím sloves) ve větě. U adjektiv a adjektivních zájmen se pádovými formami vyjadřuje pouhá gramatická shoda. Kromě toho vyjadřují tyto formy zároveň také mluvnické číslo a zčásti i rod.*“ (1986, s. 129)

Kategorii pádu vyjadřujeme v českém jazyce pádovou koncovkou (také nazývaná deklinační nebo skloňovací koncovka). Pádová koncovka vyjadřuje taky rod i číslo. Čechová upozorňuje na to, že v některých pádech může tato koncovka chybět. Tyto tvary se chápou jako tvary s nulovou koncovkou. Ta se vyskytuje u 1. pádu jednotného čísla a 2. pádu množného čísla jmen rodu ženského a středního. (Čechová, 1996, s. 156)

2.2 OHEBNÉ SLOVNÍ DRUHY

Čeština má deset slovních druhů. Ohebné slovní druhy můžeme skloňovat (tj. mají skloňování/deklinaci), nebo časovat (tj. mají časování/konjugaci). Jsou to: 1. podstatná jména, 2. přídavná jména, 3. zájmena, 4. číslovky, 5. slovesa. Všechny z nich, kromě sloves, které se časují, můžeme skloňovat. (Dřevojánková, 2016, s. 18)

2.2.1 NUMERALIA (Číslovky)

Numeralia představují slovní druh vyjadřující kvantovost/množnost. Na rozdíl od ostatních slovních druhů, numeralia nemají jednotnou slovnědruhovou povahu. Podobně jako zájmena, je substitutem, který vyjadřuje zmíněnou kvantitu jako substanci: *jedenáct*,

pětka, mnoho; vlastnost: *pátý (student)*, okolnost; *pětkrát (usnout)* nebo děj: *zmnohonásobit*.

Existuje ještě množnost neurčitá, kterou vyjadřují číslovky *mnoho, několik, málo, trocha/u, několikrát atd.*

Numeralia tradičně dělíme na:

1. základní: označují pouhý počet (*jedna, osm, dvacet...*)
2. druhové: označují počet druhů (*obojí metr, čtyři dveře...*)
3. násobné: vyjadřují počet opakování děje (*tříkrát operovaný fotbalista*), násobenost substance (*dvojitá střecha*) nebo mají funkci srovnání (*dvakrát tak přesný*). (Rusínová, 1995, s. 304)

2.2.2 PRONOMINA (Zájmena)

Pronomina ve větě nahrazují substantiva a adjektiva. Dělíme je podle jejich větné funkce na substantivní zájmena (*on, ona, kdo, ty, někdo, nic...*) a adjektivní zájmena (*jaký, každý, týž...*).

Podle jejich významu dělíme pronomina na:

1. osobní = personální. Zastupují osobu, zvíře nebo věc (*já, my, ty, vy, ona, ono, oni, on, ony* a zvrtné zájmeno *si, se*).
2. přivlastňovací = posesivní. Ukazují na posesivní vztah (*můj, tvůj, jeho, její, náš, váš, jejich* a zvrtné zájmeno *svůj*).
3. ukazovací = demonstrativní. Označují osobu, zvíře nebo věc (*ten, tento, onen, tenhle, takový, sám...*).
4. záporové = negativní. Označují nepřítomnost osoby, zvířat nebo věcí (*nikdo, nic, nijaký, ničí, žádný*).
5. tázací = interogativní. Ptáme se s nimi na osobu, zvíře nebo věc, tvoříme pomocí nich otázky (*kdo? co? jaký? čím? jenž? který?*).
6. neurčitá = indefinitní. Označují neurčitost, přibližnost. Tvoříme je pomocí prefixů *ně-, lec-, leda-, kde-, málo-*... nebo sufixů – *si, -koli, -koliv* a tázacího zájmena (*někdo, nějaký, některý, lecco, něčí, něco*).
7. vztahná = relativní. Spojují věty do souvětí (*kdo? jaký? který? co? čím? jenž?*).

Rozlišujeme taky rodová a bezrodá pronomina. U bezrodých pronomim nemůžeme určit rod (př: *já, ty, my, vy, se, si, kdo, co...*). Rodová pronomina mají tvarové prostředky pro vyjádření jmenného rodu a čísla. Zájmena se skloňováním zájmeným se dělí do tří skupin - skloňování tvrdé (*ten, kdo, onen*), skloňování měkké (*náš, váš, co, on, jenž*) a skloňování smíšené (*všechen*). (Čechová, 1996, s. 224-226)

2.2.3 ADJEKTIVA (Přídavná jména)

Adjektiva patří k plnovýznamovým ohebným slovním druhům. Funkcí adjektiv je především pojmenování vlastnosti substancí (osob, zvířat, neživých jevů konkrétních a abstraktních) a taky označují některé druhy relací.

Z hlediska významového, můžeme členit adjektiva na kvalifikační a relační. Kvalifikační adjektivum vyjadřuje vlastnost substancí (*hezký, malý, mladý, pilný*), naopak relační adjektivum označuje kromě vlastnosti substancí i vztah k další substanti nebo ději, k jiné vlastnosti nebo okolnosti (*novější kniha, časté nevolnosti*).

Z hlediska morfologie dělíme deklinaci adjektiv na jmennou (*znám, živ, cen slova, veselo*), složenou (tvrdou: *mladý, velký* a měkkou: *jarní, abstraktní*), smíšenou (*otcův, matčin*) a nesklonnou (*prima člověk, gláze, Novákovíc*). (Rusínová, 1995, s. 281-284)

2.2.4 SUBSTANTIVA (Podstatná jména)

Substantivum je nejfrekventovanějším slovním druhem v češtině, slouží jako slovní druh vyjadřující názvy osob, zvířat, pojmenování předmětů, věcí, vlastností a dějů. Podle významu dělíme substantiva na konkrétní – označuje osoby, zvířata a věci, které dále můžeme dělit na jména obecná (*žena, muž, kočka, lampa*) a jména vlastní (*Honza, Česká republika*) a abstraktní jména – označují vlastnosti, děje, stavy a činnosti (*mladost, teplo, čtení*). (Dřevojánková, 2016, s. 23)

2.3 DEKLINAČNÍ TYPY V ČEŠTINĚ

V Novém encyklopedickém slovníku češtiny (2017)³ je napsáno: „*Deklinace je část flexe a označuje způsob tvoření pádových forem.*“ V češtině se obvykle rozlišuje:

- a) substantivní deklinace, se vzory pán, žena, moře;
- b) jmenná deklinace adjektiv, např. zdravý;
- c) složená deklinace adjektiv se vzory mladý, jarní, podle níž se skloňují všechna sklonná adjektiva, některá zájmena a číslovky řadové, druhové a násobné a substantiva typu hajný, vrátná, krejčí a substantivovaná adjektiva;
- d) smíšená deklinace adjektiv se vzory otcův, matčin, podle níž se skloňují přivlastňovací adjektiva;
- e) tvrdá deklinace zájmen se vzory ten, kdo;
- f) měkká deklinace zájmen se vzory náš, co;
- g) smíšená deklinace zájmen se vzorem všechen;
- h) deklinace číslovek se samostatnými vzory pro číslovky dva, dvě, tři, čtyři a vzor pět, pro skloňování základních číslovek od pět výše;
- f) měkká deklinace zájmen se vzory náš, co;
- g) smíšená deklinace zájmen se vzorem všechen;
- h) deklinace číslovek se samostatnými vzory pro číslovky dva, dvě, tři, čtyři a vzor pět, pro skloňování základních číslovek od pět výše. (Uličný, 2017)

2.3.1 PÁD

„*Pád/casus [kázus] je gramatická kategorie jmenná, která vyjadřuje různé vztahy jména k jiným slovům ve větě a tím i vztahy mezi příslušnými jevy označované mimo jazykové reality.*“ (Čechová, 1996, s. 163)

Pád je nejkomplicovanější jmenná kategorie. Na rozdíl od rodu a čísla, pád nemá v realitě přímý model. Každé slovo v kontextu je v určitém pádě, u každého jména lze tedy určit pád, avšak právě u pádu se široce uplatňuje tvarová homonymie a ta určování pádu ztěžuje.

---

³ CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. 2017. [cit. 2022-07-01]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/DEKLINACE>.

V jednotlivých pádech⁴ se uplatňuje bohatá tvarová synonymie, to znamená některé slova mají v jednom pádu více než jeden tvar deklinace (2. p. *popela, popelu, popele*). (Čechová, 1996, s. 164)

Pády⁵ se realizují u všech rodů a typů, tj. mužský rod, zahrnující jména životná i neživotná, ženský a střední rod u obou gramatických čísel, a to u téměř všech ohebných slovních druhů – substantiv, adjektiv, číslovek a zájmen.

Označují se pořadovými čísly a mezinárodními označeními původem z latiny a identifikují se pomocí otázkového testu:

1. p.= nominativ – kdo? co?
2. p.= genitiv – koho? čeho?
3. p.= dativ – komu? čemu?
4. p. =akuzativ – koho? co?
5. p. =vokativ – oslovujeme jím, voláme jím na někoho/ na něco;
6. p. =lokál – (o) kom? (o) čem?
7. p.= instrumentál – kým? čím? (Osolsobě, 2017)

PREZENTACE PÁDŮ

Horizontální prezentace postupně prezentuje každý pád podle jednotlivých vzorů.

Genitiv singuláru:

pána – hradu – ženy – růže – města – moře - stavení atd.

Vertikální naopak prezentuje najednou všechny pády jednoho vzoru.

Vzor hrad:

	singulár	plurál
nom	hrad	hrady
gen	hradu	hradů
dat	hradu	hradům

---

⁴ Uličný, O. *PÁD*. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.). CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. 2017. [cit. 2022-07-01]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/PÁD>

⁵ OSOLSOBĚ, K. *Deklinace*. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.). CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. 2017. [cit. 2022-07-01]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/DEKLINACE>.

Hrdlička (2014, s. 107) tvrdí, že autoři učebnic českého jazyka pro cizince zvolili výrazně horizontální koncept, pravděpodobně proto, že si mysleli, že je z pohledu uživatele cizího jazyka jednodušší a snadněji se učí. To však přináší i nevýhody, může vést jednak k drobení a individualizaci systému pádů, což může oslabit vytváření vědomí celistvosti českého deklinačního systému, a taky se cizinci budou učit deklinaci delší dobu než je tomu u vertikální prezentace deklinačních paradigmat.

„Hovoříme-li o výrazně převažující horizontální prezentaci systému pádů, je třeba zmínit otázku jejich řazení. V posloupnosti jednotlivých pádů jsme v učebních materiálech nezaznamenali žádnou výraznější tendenci. Učebnice se v otázce parcelace pádového systému do určité míry liší, neřídí se explicitně formulovanou koncepcí.

Zastáváme názor, že by v tomto směru situaci prospělo výraznější zohlednění frekvence pádů, než tomu bylo doposud.“ (Hrdlička, 2014, s. 109).

2.4 CHRAKTÉRISTIKA JEDNOTLIVÝCH PÁDŮ

2.4.1 PÁD SUBSTANTIV

Pádové formy jsou základním prostředkem, pomocí kterého vyjadřujeme funkci substantiva ve větě. Podle Rusínové je „součinnost tvaroslovné paradigmaticky a těchto funkcí je podkladem pro identifikaci sedmi pádů.“ (Rusínová, 1995, s. 235)

Nominativ

1. pád, nominativ, který je pádem pojmenovacím, má nejširší funkční záběr, a proto stojí na prvním místě v pořadí.

Nominativ je pád formálně nezávislý. Jako pojmenovací tvar, vystupuje hlavně ve funkci podmětu (*Policista zatkl zloděje.*), taky často vystupuje jako jmenná část predikátu (*Jana je jeho přítelkyně.*) nebo atribut verbální (*vrátil se opálený, jako voják sloužil v Klatovech*). Taky může být členem přístavkového vztahu, stejně jako jiné pády (*A. Dvořák, slavný český skladatel, ...*), může však plnit i funkci adverbiale (*Vašík přiskotačil jako kůzle, často ve rčeních: jít cesta necesta / cestou necestou*) nebo vystupovat jako neshodný atribut (*v hotelu Hvězda, v městě Ralsko*).

Ze sémantického hlediska označuje nominativ původce děje nebo jeho nositele, ve větách se slovesem v trpném rodě pak objekt, který je dějem zasažený, popřípadě výsledek děje (*stařec byl poraněný, stavba byla dokončena*). (Čechová, 1996, s. 166)

Genitiv

Rozmanité funkce má taky 2. pád, genitiv. Nejčastěji vystupuje ve funkci přívlastku neshodného. V této roli má pak genitiv význam části celku, jde o tzv. genitiv celkový (*lžička medu, sklenice šťávy*). Genitivní přívlastek může vyjadřovat i původce děje, jde o tzv. genitiv subjektivní (*kázání mistra Jana Husa = mistr Jan Hus kázal; přednáška profesora Svobody profesor Svoboda přednášel*) nebo cíl děje – genitiv objektový (*upálení mistra J. Husa = upálili mistra J. Husa; poslech hudby Antonína Dvořáka = poslouchat hudbu Antonína Dvořáka*). Genitiv vyjadřuje i osobu, které se přívlastňuje (*dům mého dědy = dědův dům*), vlastnost (*žena štíhlé postavy*), příslušnost (*číslo domu*).

Genitiv se často pojí i se slovesy, jde o genitiv adverbální (tady je genitiv předmětem). Jako předmět mívá genitiv význam částečný/partitivní, objevuje se u sloves s příslušnou sémantikou: *okusit dortu* (=kousek; užívaný vedle akuzativu: *okusit dort*), dolít vody nebo *upít vína* (= trochu), dále má i význam odlukový (význam vzdalování): *vzдалovat se cíle, od řeky*, cílový: *dosáhnout úspěchu* (vedle *dosáhnout úspěch*), dotykový: *dotknout se ruky nebo záporový: netknout se jídla, nechat toho*. Genitiv záporový je slohově zastaralý tvar, v současnosti je živý v nářeční oblasti moravskoslovenské a ve frazémeh: *neřekla o ní krivého slova, nechval dne před večerem*.

U Přídavných jmen bývá genitiv taky předmětem: *schopen všeho, chtivý peněz, dbalý cti*. Některé významy genitivu už zastarávají (např. genitiv záporový po slovesech, genitiv vlastnosti po jménech).

Genitiv se běžně uplatňuje i jako příslovečné určení času (*přišel druhého dubna, udělej to do soboty*), místa (*vstal od stolu, šel do města*), míry (*zpíval až do ochraptění*), příčiny/důvodu (*udělal to z hlouposti*), podmínky (*bez tvé pomoci to nesvedu*), účelu (*věnoval se sportu v zájmu /= pro/ svého zdraví*), způsobu – zřetele (*jednal podle svého svědomí*), prostředku (*poznal příchozího podle hlasu*), průvodních okolností (*přišel bez peněz*), původce děje (*byl pochválen od ředitele*). V této funkci se uplatňuje většinou genitiv předložkový.

Genitiv může vystupovat i v roli doplňku (*bál se otce opilého = když byl otec opilý*). (Čechová, 1996, s. 167)

Dativ

3.pád, neboli dativ, je pádem adresáta v pozici nepřímého předmětu, jde o označení entity, v jejíž (ne)prospěch se něco s přímým předmětem děje: *ukouzl ucho revizorovi, nabídl hostu židli, lékař nepodal pacientovi protilátku, Vaněk vytrhl Švejkovi sluchátko, Anglie vyhlásila Německu válku*. Může vystupovat i ve funkci jediného předmětu: *připili památce chrabrého šplhouna, děda fandí amatérům, oči přivykly šeru*. Dativ často vystupuje i v pozici neshodného přívlastku: *blahopřání rodičům, porozumění situaci*.

Dativ se pojí s předložkami *k, proti, kvůli, vůči, díky* atd., ale převážně se nalézá v nepředložkových vazbách. (Cvrček, 2010, s. 139)

Akuzativ

Akuzativ, 4. pád, je pádem přímého předmětu, tj. označuje entitu, na kterou působí činnost podmětu přímo: *Berta zvedla sluchátko, ukouzl ucho revizorovi, Vaněk vytrhl Švejkovi sluchátko, kávu pil hořkou, vypustili celou várnici, profesor Parkhill přivítal nového svěřence*. Akuzativ vystupuje i ve funkci příslovečného určení: *šli na zahradu, vypustili várnici na podlahu, nebo přívlastku: chuť na pivo*. Akuzativ často konkuruje v některých předmětových vazbách genitivu: *využil čas/času, přilejeme vodu/vody*, a dativu: *vyučuje češtinu/(ě)*. Zkostnatělé akuzativní vazby v pozdravech *na shledanou (někdy psáno nashledanou), dobrý den, dobrý večer* jsou považovány za citoslovce. Akuzativ se nejčastěji pojí s předložkami *na, pro, o, za, v, přes, po, pod, mimo, mezi, před, nad* aj., ale převážně vystupuje v nepředložkových vazbách. (Cvrček, 2010, s. 139)

Vokativ

Vokativ se vyčleňuje z řady pádů, je to pád oslovení (*pane, paní, profesorko, profesore, Pavle, Aničko...apod.*). „*Je frekventovaný v konverzaci a dialogích v beletrii, ale jen u substantiv označujících z antropomorfního hlediska bytosti s vlastní subjektivitou, ať reálnou, transcendentní nebo fiktivní, a zvláště u osobních jmen.*“ (Cvrček, 2010, s. 140).

V případech, že tvoříme vokativ od jmen neživotných, mají obvykle funkci poetizační personifikace: (*Horo, horo, vysoká jsi (píseň); Čechy krásné, Čechy mé (píseň); Větríčku, ochlad mi lice; Obušku, z pytle ven!* atd.). (Rusínová, 1995, s. 235)

Lokál

Lokál, 6. pád, vyjadřuje hlavně příslovečné určení: určení místa: *potloukal se po městě, byl zraněn při přestřelce v pražské tramvaji*, určení času: *v létě rybaři málo kdy, pojedje o prázdninách domů*, určení jiných okolností děje: *byl zraněn při přestřelce* atd. A někdy funguje jako předmět: *mluvili o fotbale a střelení kachen, lenivě přemýšlel o prázdninách*. (Cvrček, 2010, s. 140)

Lokál je jediným pádem, který v češtině neexistuje bez předložky. Vždy se pojí s předložkou, především s předložkami *v, na, o, po, při*. Částečně se pojí se stejnými předložkami jako adverbialní akuzativ. Lokál se liší od akuzativa významu místa tím, že je statický a je odpovědí na otázku „kde?": *na stole, na půdě, ve stáji, v Praze, po schodech, po lese, při kostele* apod. (Rusínová, 1995, s. 241)

Instrumentál

Instrumentál, 7. pád, je hlavně pádem věcným, neosobním, vyjadřuje okolnosti děje, hlavně prostředek a nástroj (*žít srpem trávu, bouchat kladivem*). Funguje zvláště jako pád adverbiale – určení věcného prostředku nebo způsobu (*díval se smutnýma očima*), adverbiale společenství (*procházela se s kamarádem*), adverbiale příčiny (*čekající se chvěli nedočkavostí*), nebo adverbiale zřetele (*chováním se podobala své matce*). Vyjadřuje i místo (*obraz visí nad křeslem*) nebo čas (*vrátit se před polednem*).

Instrumentál ve větě se slovesným predikátem v trpném rodě vyjadřuje pádem adverbiale původce děje (podobně jako 2. p. + předložka *od*): *byl potrestán soudem*. Může být i predikátem neshodným (*pěšina polem*). Instrumentál může vystupovat ve funkci předmětu, např. u sloves pohybu, (*pohybovat rukama, kývat nohama, třást stromem, koulet očima, pohnout svalem*), nebo u sloves duševního a fyzického stavu (*trpěl duševní poruchou / cukrovkou*).

Instrumentál může být i druhým předmětem (*mazat chléb máslem – mazat máslo = materiál*), doplňkem: po slovesech jmenovat, nazývat, zvolit (*prezidentem, králem, vyslancem*) nebo jmennou částí přísudku, v čemž konkuruje nominativu (*Petr je už studentem i student*). (Čechová, 1996, s. 168)

Frekvence pádů

Nejfrekventovanějším pádem je nominativ sg. (v průměru asi 24 %, vztaženo na všechny pády singuláru i plurálu, ale v konverzaci dosahuje i 40 %). Druhý nejčastěji používaný je genitiv sg. v jednotném čísle (kolem 20 %), následuje akuzativ sg. a lokál sg. (odhadem po 10 %), dále instrumentál sg. (přibližně 7 %), dativ sg. (zhruba 3 %) a poslední je vokativ sg. (méně než 1 %). Genitiv je ale na prvním místě v množném čísle (asi 10 %). Podle frekvence následují další plurálové pády takto: nominativ pl. a akuzativ pl. (více než 5 %), lokál pl. (pod 2 %), instrumentál pl. (zhruba 2 %), dativ pl. (přibližně 1 %) a vokativ pl. (pod 0,1 %).

Poměr frekventovanosti pádů závisí na typu substantiva. Nominativ je tak frekventovaný, protože feminina a neutra označující živé bytosti jsou často subjekty ve větách. Apelativa označující živé bytosti mají nejčastěji nominativ sg. (nad 30 %) a nominativ pl. (kolem 15 %), opačně lokál sg. (asi jenom 1 %) je pádem s podprůměrnou frekvencí. V přátelském hovoru se nejčastěji využívá vokativ (odhadem 5 %). Nominativ sg. (přibližně 65 %) dominuje u osobních proprií v psaných textech, dále genitiv sg. (kolem 15 %) a akuzativ sg. (asi 6 %). Vokativ sg. v přátelské konverzaci činí nejfrekventovanější pád, kolem 15 %, v beletrii přesahuje asi 5 %, při osobních propriích se v odborných textech a v publicistice objevuje prakticky jen v citátech a jeho podíl nedosahuje ani půl procenta.

Nejfrekventovanějším pádem, označujícím neživé entity, v singuláru i plurálu je genitiv, následovaný akuzativem (genitiv sg. kolem 20 %, akuzativ sg. něco méně než 20 %, nominativ sg. zhruba 15 %, lokál sg. něco málo nad 10 %, instrumentál sg. Má nad 5 %. V plurálu je to genitiv pl. (asi 10 %), akuzativ pl. a nominativ pl. (skoro 5 %).

Tyto poměry ovlivňuje u jednotlivých slov jejich funkce. Např. u jmen měst a zemí je nejčastější lokál sg. (skoro 30 %), následovaný nominativem sg. a akuzativem sg. (asi 25 %); u názvů měsíců je nejfrekventovanější genitiv (slabě nad 60 %) a lokál (přibližně 30 %) atd. (Cvrček, 2010, s. 141)

2.2.2 ČÍSLO

V kategorii čísla rozlišujeme v češtině singulár, jednotné číslo, a plurál, množné číslo. Číslo⁶ je morfologická kategorie, která je syntakticky nezávislá. Pomocí ní můžeme rozlišovat počet denotátů. V různých jazycích světa je číslo konstituováno různě, v některých (jako třeba v čínštině) gramatická kategorie čísla chybí. V současné češtině je, jako v mnoha jiných jazycích, kategorie čísla založena na opozici „jednosti“ (jednotné číslo // singulár) a „mnohosti“ ve smyslu „více než jednota“ (množné číslo // plurál).

Jednotné číslo je gramatická kategorie, která označuje skutečnost, že se jedná o jeden kus. Kromě jednotného čísla existuje číslo množné, které označuje skutečnost, že se jedná o více než o jeden kus. (Karlík, 2017)

Substantiva v češtině mají singularia tantum a taky pluralia tantum. Singularia tantum jsou slova jako např. *prach, dříví*, které mají jen singulár, označují buď nepočítatelné věci (*písek*) nebo jevy (*spánek*), nebo víc předmětů téhož druhu souborně (*ptactvo*). Substantiva jako *vrata, nůžky* mají jen množné číslo, patří k pluralia tantum, které označují zpravidla jen jeden předmět (např: *boty, šaty, dveře, kalhoty, kamna, noviny, hodiny, a prsa*). Většinu pomnožných lze počítat pomocí druhových numeralia: *dvoje džíny*. (Cvrček, 2010, s. 137)

2.2.3 ROD

Rod⁷ (genus) patří k důležité gramatické kategorii jmen v českém jazyce. Rod se původně opírá o přirozenou opozici pohlaví u živých bytostí. V deklinaci se přirozený rod jako gramatický rys projevuje pouze u jmen mužského rodu; jde o kategorii životnosti (např. akuzativ.sg. Vidím *pán-a, muž-e / hrad-Ø, stroj-Ø* × *žen-u, soudkyn-i / knih-u, růž-i*). (Osolsobě, 2017)

---

⁶ KARLÍK, P. *Číslo*. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.). CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. 2017. [cit. 2022-07-01]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/ČÍSLO>

⁷ OSOLSOBĚ, K. *Rod*. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.). CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. 2017. [cit. 2022-07-01]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/ROD>

Gramatický rod zahrnující maskulinum, femininum a neutrum, a rod substantiv označujících osoby nebo zvířata, v realitě mnohdy odpovídá přirozenému rodu.⁸ Gramatický rod vznikl aplikací přirozeného rodu na neživotné substance, čím je substantivům životným i neživotným implikován.

Substantivum, které je z hlediska přirozeného rodu neutrální (označení neživých entit, např. *střecha, tužka, země*, nebo i živých jedinců bez zřetele k pohlaví: *ježek, ještěrka, štěně*), mají v češtině nejčastěji gramatický rod střední (často jde o názvy nedospělých jedinců: dítě, mládě, kotě). (Rusínová, 1995, s. 233)

Avšak převažují substantiva rodu mužského nebo ženského. U většiny podstatných jmen nelze gramatický rod vypořádat z jejich významu. Musíme se ho naučit spolu s významem substantiva. Někdy je dán soubor skloňovacích koncovek nebo je vyjadřován shodou koncovek adjektiv, zájmen, číslovek a slovesných tvarů vztahujících se k substantivu. (Cvrček, 2010, s. 134-135)

---

⁸ biologicky sexus, sociálně gender

3 POSPIS VYBRANÝCH UČEBNIC

3.1 UČÍME SE ČESKY

Učební materiál *Učíme se česky* je určen primárně pro zahraniční studenty Univerzity Karlovy.

Každá lekce má standartní úpravu: za tematickým textem nebo dialogem následuje vysvětlení gramatických jevů, které se objevili v textu. Učebnice předpokládá výuku pod vedením učitele, není určena pro samostudium.

Gramatické jevy se zde procvičují pomocí testů, ve kterých student vybírá správné řešení z několika nabízených variant. (Roubalová, 2007, S11)

Učebnice je tvořena dvaceti pěti lekcemi. Základní gramatiku týkající se oblasti pádů a deklinace prezentuje učebnice v prvních 17 lekcích.

Pořadí prezentace je následující:

Lekce	Probrané pády nebo gramatické jevy s nimi související
1.	rod substantiv adjektiva měkká a tvrdá
2.	Akuzativ singuláru, některé prepozice akuzativu, osobní zájmena a zájmena posesivní v akuzativu
3.	Lokál singuláru
4.	Genitiv singuláru, osobní zájmena v genitivu, některé předložky s genitivem
5.	Nominativ plurálu a akuzativ plurálu pro Mn, F a N
6.	Genitiv plurálu, některé předložky s genitivem
7.	Nominativ plurálu (MŽ) a akuzativ v plurálu
9.	Instrumentál singuláru, některé předložky instrumentálu
10.	Dativ singuláru, některé předložky s dativem, osobní zájmena v dativu
11.	Lokál singuláru, osobní zájmena v lokálu
12.	Dativ plurálu
13.	Vokativ singuláru

14.	Lokál plurálu
15.	nepravidelná deklinace člověk, přítel, dítě
17.	Instrumentál plurálu, deklinace všechen a všichni

TABULKA 2 Výklad deklinace v učebnici Učíme se česky

Mín	F	N
-ě/-u	-e/ě	0-e. d. r. a. ě.
most na mostě/u	škola ve škole	město ve městě
-i	stěna na stěně	-i
pokoj v pokoji	Praha v Praze	moře v moři
	-i	-í
	židle na židli	náměstí na náměstí
	skříň na skříni	
	místnost v místnosti	
	banka v bance	Consonant mutation
	Amerika v Americe	k → c

obr. č 1 : Ukázka výkladu substantivní deklinace v učebnici Učíme se česky

M	nový můj	nového	moderní její	moderního
N	nové mé/moje	mého	moderní její	jejího
F	nová má/moje	nové mé/mojí	moderní její	moderní její

obr. č 2 : Ukázka výkladu adjektivní a zájmenné deklinace v učebnici Učíme se česky

Vysvětlení deklinace v učebnici Učíme se česky:

Nejdřív se studenti seznamují s akuzativem jednotného čísla, v lekci 2, nad tabulkou je malý text, ve kterém jsou příklady deklinace různých rodů v akuzativu. Tabulky deklinace akuzativu jsou tři a jsou rozděleny do tří částí: 1. akuzativ v deklinaci substantiv, 2. adjektiva a zájmena „její , můj “, 3. zájmena a číslovka „jeden “. Pod tabulkou jsou obvykle příklady. Následující strana objasňuje používání akuzativu, vysvětlení je v angličtině a příklady v češtině s anglickými překlady. Ve stejné lekci je tabulka osobních zájmen v akuzativu jednotného čísla.

Formát lekcí je povětšinou stejný a to následovně: 1. text a příklady, 2. tabulky deklinace všech slovních druhů, 3. použití každého pádu, 4. předložky s příslušnými pády, 5. srovnávací tabulka nebo příklady s podobným použitím pádu, 6. cvičení deklinace, 7. deklinace osobních zájmen v daném pádu.

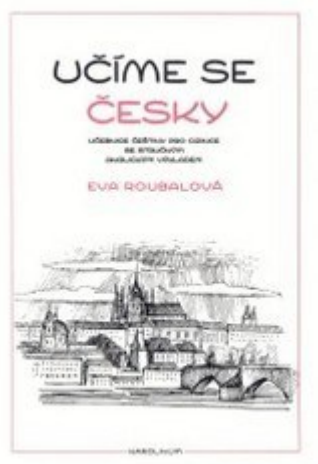
V lekci 3 (strana 40), se objevuje lokál jednotného čísla substantiv. V další lekci je genitiv jednotného čísla substantiv, adjektiv, pronomén a numeralii. Každá z lekcí má vysvětlení pro použití jednotlivých pádů.

Na straně 60 (lekce 5) studenti poznávají nominativ a akuzativ množného čísla maskulin neživotných, feminina a neutra. Na straně 82 je pak nominativ množného čísla maskulin životných, ve srovnání s *Basic Czech* a *Čeština pro cizince: úroveň A1 a A2*, v učebnici *Učíme se česky* nejsou maskulina životní a neživotní od sebe příliš vzdálené. Lekce 6 se týká genitivu množného čísla. Lekce 8 je opakovací lekce. Lekce 9 je věnována instrumentálu jednotného čísla.

V lekci 10 je dativ jednotného čísla, další lekcí je lokál jednotného čísla. Na straně 135 (lekce 12) je dativ množného čísla. Lekce 13 je věnována vokativu. Většina učebnice preferuje dát vokativ na začátek výkladu, například *Basic Czech II* a *Čeština pro cizince: úroveň A1 a A2*, ale *Učíme se česky* naopak. Následuje lokál množného čísla. V lekci 15 učebnice vysvětluje nepravidelnou deklinaci. Instrumentál množného čísla je v lekci 17, která je zároveň poslední lekcí, která se věnuje pádu. V tyto lekci je taky věnována pozornost deklinaci „všechn, všichni“. Pak následuje deklinace základních číslovek a deklinace cizích slov zakončených na „-um,-us“, deklinace „mnoho, několik, kolik, tolik, málo“, deklinace „části těla“, deklinace substantiv typu „předseda, soudce“.

Poznámky k učebnici:

Učíme se česky k vysvětlení každé deklinace používá anglické anotace, což je užitečné pro studenty českého jazyka z různých zemí, ale přesto tato kniha vyžaduje učitelskou výuku a není vhodná pro úplné samouky. Důvodem je, že obtížnost textů v této knize není podle nás vhodná pro začátečníky a studenty potřebují, aby jim učitel text vysvětlil. Tato učebnice obsahuje všechny pády, studenti se mohou učit deklinaci jednotlivých slovních druhů zvlášť. Je tady zobrazená horizontální prezentace deklinačních paradigmat, začíná se učit od akuzativu singuláru. V tabulce deklinace je maskulinum, femininum a neutrum dohromady.

obr. č 3 Obálka učebnice *Učíme se česky* (Roubalová, 2007)

3.2 ČEŠTINA PRO CIZINCE: ÚROVEŇ A1 A A2

Učebnice a pracovní sešity *Čeština pro cizince: úroveň A1 a A2* jsou unikátní tím, že obsahují ucelené materiály pro začátečníky k procvičování češtiny. Jsou dostupné pro všechny národnosti a můžou být využívány k výuce na univerzitách, jazykových školách a intenzivních kurzech češtiny pro cizince.

Autorky propagují učebnici jako vhodnou pro gramotné studenty od cca 16 let, pro studenty ze slovanských i jiných zemí, pro lidi, kteří se s češtinou setkávají poprvé nebo pro ty, kteří se k jazyku vracejí. Je vhodná pro velké i malé skupiny studentů. Důraz je kladen na roli učitele, který je zodpovědný za výběr aktivit pro danou skupinu studentů. V učebnici není jednoznačně stanovena hranice mezi úrovněmi A1 a A2, ale orientačně je tato hranice reprezentována lekcemi 5 a 6. (Boccou Kestřánková, 2017)

1	Pády a gramatické jevy s nimi související
ekce	
1	Vokativ
2	Gramatický rod
3	Nominativ singuláru a akuzativ singuláru
4	Nominativ plurálu Mn, F, N a akuzativ plurálu
5	Genitiv singuláru
7	Genitiv plurálu
8	Lokál singuláru

9	Dativ singuláru
1	Instrumentál singuláru
0	
1	Nominativ plurálu MŽ, lokál plurálu
1	Dativ plurálu a instrumentál plurálu
2	

TABULKA 3 Výklad deklinace v učebnici *Čeština pro cizince: úroveň A1 a A2*

GENITIV SINGULÁRU 属格				
Rod	Ukazovací zájmeno + číslovka jeden/jedna/jedno	Posesivní zájmeno	Adjektivum	Substantivum
Mž 	toho jednoho	mého tvého jeho jejího našeho vašeho jejich	大部分 它 českého moderního	studenta
Mn 				muže učitele sešty sýra
Neu 				pokoje města moře náměstí
F 	té jedné	mé/mojí tvé/tvoji jeho její naší vaší jejich	české moderní	ženy židle skříně místnosti

obr. č 4: Ukázka výkladu deklinace v učebnici *Čeština pro cizince: úroveň A1 a A2*

Vysvětlení deklinace v učebnici *Čeština pro cizince: úroveň A1 a A2*:

Nejprve studenti poznávají vokativ, na straně 23 v lekci 1, učebnice vysvětluje, kdy používáme vokativ, a taky jsou tady přítomny příklady a tabulka o vokativu. V tabulce učebnice srovnává rozdíl mezi základním tvarem a vokativem. Poté následuje zdůraznění speciálních změn v koncovečkách.

Na straně 96 (lekce 3) začíná jednotné číslo nominativu maskulin neživotných, feminina a neutra. Jednotné číslo akuzativu se objevuje na stejné straně. Myslíme si, že cílem autorů je, aby studenti mohli lépe rozlišovat akuzativ a nominativ. V učebnici (strana 97), autor zdůrazňuje, že i když v nějaké situaci může být deklinace jednotného čísla nominativu stejná jako akuzativ, ale tyhle dva pády fungují různě. V lekci 4 (strana 135),

ve které se studenti učí množné číslo nominativu a akuzativu, se zase objevuje akuzativ spolu s nominativem.

Dále na straně 183, lekce 5, se objevuje genitiv jednotného čísla, pod tabulkou je poznámka o deklinaci, například některé maskulina neživotní mají deklinaci, v které se koncovka – Ø mění na – a (les deklinace jako do lesa). Na straně 275, lekce 7, je genitiv množného čísla, pod tabulkou je vysvětlení o použití genitivu, například po slově mnoho, hodně, moc atd...

V lekci 8 je prezentován hlavně lokál jednotného čísla, taky je tady přítomna deklinace dativu osobních zájmen. V tyhle lekci autorka poskytuje mnoho příkladů s prepozicemi lokálu.

Po vysvětlení dativu jednotného čísla následuje objasnění, kdy používáme dativ, první je sloveso + dativ, druhá je prepozice + dativ, třetí je konstrukce + dativ. Pak autorka upozorňuje, že při deklinaci lokál feminin jednotného čísla vypadá stejně jako dativ feminin jednotného čísla, ale studenti si musí dávat pozor na alternaci (např.: kamarádka---ke kamarádce).

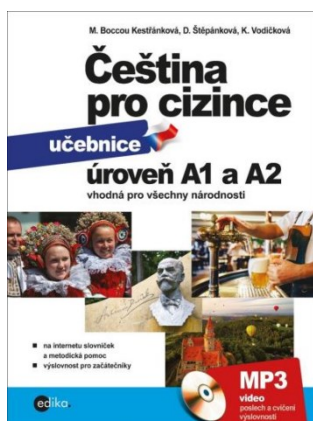
V lekci 10 následuje instrumentál singuláru, pak nominativ plurálu maskulin životních a lokál plurálu. Je podle nás poněkud zvláštní, že mezi nominativem plurálu maskulin životních (st. 459) a neživotních (st. 96) je rozdíl téměř čtyři sta stránek.

Poslední lekce jsou věnovány dativu a instrumentálu plurálu ale není jasné, proč autorka vysvětluje dané pády dohromady.

Poznámky k učebnici:

Část ‚Gramatika‘ je zpravidla uvedena tabulkou, která zobrazuje daný gramatický jev, např. substantiva mužského, ženského a středního rodu v nominativu plurálu. Pod tabulkou jsou uvedeny vysvětlivky a příklady, nebo nějaké výjimky a problematické jevy. Poté následuje cvičení na procvičení nové gramatiky. Vše je vysvětleno pouze česky, proto je učebnice vhodná spíše pro výuku pod vedením učitele než pro samouky. Tato učebnice obsahuje všechny pády, aby se studenti mohli učit deklinaci jednotlivých slovních druhů dohromady (viz obr. č 3). Tabulka deklinace je srozumitelná, jsou v ní zobrazeny čtyři rody, zájmeno, adjektivum a substantivum dohromady. Je to horizontální prezentace deklinačních paradigm.

obr. č 5 Obálka učebnice *Čeština pro cizince úroveň A1 a A2*
(Boccou Kestřánková, Štěpánková, Vodičková, 2017)

3.3 *BASIC CZECH I a BASIC CZECH II*

Basic Czech I a *Basic Czech II* jsou dvě učebnice moderní češtiny vycházející z angličtiny, první a druhý díl řady *Basic Czech*.

Je možné online⁹ stáhnout si metodické pokyny pro učitele, nahrávky textů a dialogů, klíče ke cvičením a velké množství jiných užitečných materiálů k prohloubení získaných znalostí. *Basic Czech I* odpovídá úrovni A1 Společného evropského referenčního rámce pro jazyky. Přehledné tabulky a některé zajímavé dialogy umožní uživatelům rychle si zapamatovat probíraný materiál.

Učebnici lze pohodlně použít také při samostudiu, protože angličtina jako jazyk zprostředkovací je přítomen minimálně, slouží na výstižné vysvětlení a shrnutí učiva.

Jedná se o jednu z nejaktuálnějších učebnic češtiny pro cizince. Vyšla ve třech dílech *Basic Czech I* a *II*, třetí díl v naší práci nebudeme upomínat, protože je určen studentům, kteří se chtějí dostat na úroveň B1. Učivo je rozděleno do třinácti lekcí (6 lekcí v prvním díle, 7 ve druhém). V naprosté většině z nich, až ve dvanácti, se autoři zaměřují na pády a další jevy s nimi související. Řazení lekcí je zobrazeno v následující tabulce.

lekce	Pády a gramatické jevy s nimi související
1	Gramatický rod
2	Akuzativ singuláru

⁹ Dostupné z www.cupress.cuni.cz

4	Nominativ plurálu Mn, F a N, akuzativ plurálu
5	Několik základních prepozic
7	Vokativ, akuzativ osobních zájmen
8	Genitiv singuláru
9	Genitiv plurálu
10	Lokál singuláru, instrumentál singuláru
11	Nominativ plurálu MŽ a akuzativ plurálu
12	Dativ singuláru

TABULKA 4 : Výklad deklinace v učebnici *Basic Czech I-II*

8 GENITIV SINGULÁRU THE GENITIVE SINGULAR

Noun ending		CO/KDO to je?	Gen. – Nemůžu bez ČEHO/KOHO...	
Hard				
M	<i>i.</i>	telefon, stůl, Madrid	vzduchu, stolu, Madridu	+ -U
	-ŮN, -ÍN, -OV	Londýn, Berlín	Londýna, Berlína	+ -A
	<i>a.</i>	kamarád, pes	kamaráda, psa	+ -A
F	-A	hospoda, škola	vody, hospody, školy	-a → -Y
N	-O	pivo, víno	jídla, piva, vína	-o → -A
	-UM	stipendium	stipendia	~~-o~~ + -A
Soft				
M	<i>i.</i>	čaj, počítač	čaje, počítače	+ -E
	<i>a.</i>	přítel, cizinec	přítele, cizince	
F	-E	televize, restaurace	televize, restaurace	+ -E -I
	-cons.	tramvaj, kolej, věc	tramvaje, koleje, věci	
N	-E	slunce	slunce, moře	
	-Í	nádraží, pití	nádraží, pití	

! sůl → trochu soli   Vídeň (Vienna) → do Vídně

		Nominative		Genitive		
M + N	TEN, TO -Ů, -É -Í	ten, to dobrý, dobré moderní	kluk, pivo čaj, kino	toho dobrého moderního	kluka piva čaje, kina	TOHO → -ÉHO → -ÍHO
	F	TA -Á	ta dobrá	holka televize	té dobré	holky televize
		-Í	moderní	kolej	moderní	koleje

obr. č 6 : Ukázka výkladu deklinace v učebnici *Basic Czech II*

	Nom. sg.		Gen. sg.	
	M + N	F	M + N	F
já	můj kluk moje / mé pivo	moje holka	mého kluka piva	mojí / mé holky
ty	tvůj přítel tvoje / tvé víno	tvoje káva	tvého přítele vína	tvojí / tvé kávy
ona	její kamarád, pero	její kamarádka	jejího kamaráda pera	její kamarádky
my	naš učitel naše okno	naše učitelka	našeho učitele okna	naší učitelky
vy	váš pes vaše místo	vaše kočka	vašeho psa místa	vaší kočky

obr. č 7 : Ukázka výkladu zájmenné deklinace v učebnici *Basic Czech II*

Vysvětlení deklinace v učebnici *Basic Czech*:

V učebnici *Basic Czech I* autorky prezentují jenom dva pády, jsou to akuzativ jednotného a množného čísla a nominativ množného čísla.

V lekci 1 (strana 28), nejdřív studenti vidí tabulku týkající se rodu podstatných jmen. Pod ní je vysvětlení rodu maskulin životních, neživotních, feminin a neuter. Dané vysvětlení je v angličtině.

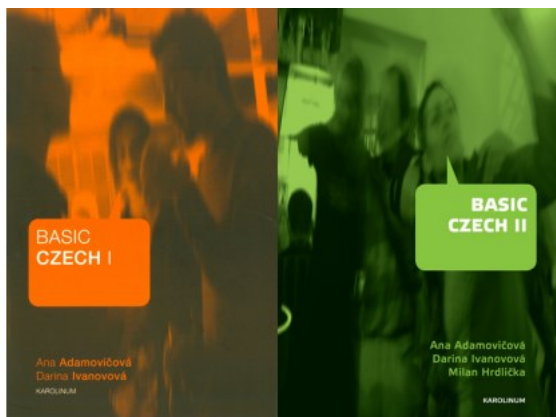
Na straně 72, lekce 2, je akuzativ jednotného čísla. V tabulce studenti vidí srovnání nominativu a akuzativu všech rodů a slovních druhů. Potom v lekci 4 (strana 98), jsou vysvětleny akuzativ a nominativ množného čísla maskulin neživotních, feminin a neuter.

V *Basic Czech II* je více pádů než v prvním díle, nacházíme tady genitiv jednotného a množného čísla, osobní zájmena v akuzativu (strana 28), lokál jednotného čísla, instrumentál jednotného čísla, nominativ množného čísla maskulin životních a dativ jednotného čísla.

Můžeme vidět, že nominativ množného čísla byl rozdělen do dvou lekcí. Nominativ plurálu maskulin neživotních je v prvním díle (lekce 3) a pak maskulina životní jsou v druhém díle (lekce 11). Struktura vypadá podobně jako v učebnici *Čeština pro cizince: úroveň A1 a A2*.

Poznámky k učebnici:

Charakteristickým rysem této učebnice je, že porovnává a podrobně vysvětluje dva pády, které si lze snadno zaměnit. Učebnice je vysvětlena v angličtině a ke každé deklinaci je i bohatý výklad.

obr. č 8 obálky *Basic Czech I* a *Basic Czech II*

(Adamovičová, Ivanovová, 2013), (Adamovičová, Ivanovová, Hrdlička, 2014)

3.4 ČEŠTINA PRO ZAČÁTEČNÍKY

V posledních letech vzhledem na rozvoj ekonomiky, obchodu, diplomacie, kultury a personálních výměn mezi Čínou a Českou republikou také roste zájem a poptávka Číňanů po českém jazyce. Pekingská univerzita zahraničních studií dokonce otevřela obor čeština. Pro potřeby výuky českého jazyka sestavila Li Mei, učitelka na Pekingské univerzitě zahraničních studií, publikaci *Čeština pro začátečníky*. Tahle učebnice je určena vysokoškolákům, kteří v 1. nebo 2. ročníku vysokoškolského studia studují český jazyk, literaturu a výzkum národních poměrů jako svůj hlavní kurz. Taky jej mohou využít i ti, kteří jsou odhodláni naučit se česky sami. (Li, 2000, s. 2)

Obsahem výukového materiálu je především úvod do psané i mluvené češtiny, od jednoduchých větných vzorů po texty s velkou slovní zásobou. Tématem textu je praktický úvod do biografie, školního prostředí, věcí denní potřeby, sociální interakce, cestovního ruchu a dopravy, sportu, zdraví, lékařské péče, obstaravatelských služeb atd., jakož i národních poměrů, geografie a historie země, kulturní profily České republiky a Číny atd.

Výuka gramatiky zahrnuje český pravopis, tvarosloví a skloňování, rod, číslo, pád, tvary jednotného a množného čísla a použití prvního až sedmého pádu. Přítomný čas, minulý čas a budoucí čas sloves, slovesa dokonavá, slovesa nedokonavá, infinitivy a pomocná slovesa atd. Navíc byla přidána praktická slovní zásoba související s českými národními poměry, které studentům pomohou zvládnout základní gramatiku a základní

slovní zásobu češtiny v relativně krátké době, a připravit je tak na postup do vyšších ročníků. Učebnice je strukturována tak, aby byla gramatika jasná a stručná, a je vybavena cvičeními pro studenty a samouky. (Li, 2000, s. 2)

Vyšla ve dvou dílech *Čeština pro začátečníky I a II*. Všechny díly dohromady obsahují 40 lekcí (23 lekcí v prvním díle, 17 ve druhém). Ve patnácti z nich se probírají pády a další jevy s nimi související. Pořadí pádů je ilustrováno v následující tabulce.

lekce	Pády a gramatické jevy s nimi související
1	Deklinace (pád)
3	Nominativ plurálu
4	Deklinace číslovek
5	Akuzativ singuláru
6	Akuzativ plurálu --- Mn, F, N
8	Akuzativ plurálu ---Mž
11	Genitiv singuláru
13	Genitiv plurálu
14	Vokativ
16	Dativ singuláru
17	Lokál singuláru
21	Instrumentál singuláru
22	Dativ plurálu
24	Lokál plurálu
25	Instrumentál plurálu

TABULKA 5 : Výklad deklinace v učebnici *Čeština pro začátečníky*

第一格:	阳性	阴性	阳或阴性
	pan vrátný,	paní vrátná,	průvodčí – průvodčí
第二格:	阳性	—	
	vrátného, průvodčího,	našeho českého profesora	
	阴性	—	
	vrátné, průvodčí,	naši české profesorky	
	中性	—	
	zdravotního střediska,	našeho českého města	

obr. č 9 : Ukázka výkladu genitivu v učebnici *Čeština pro začátečníky*

Mž. Mn. N.	(o) tom našem	novém moderním	studentovi (u) – muži (ovi) sešitě, -u – pokoji městě, -u – moři
			náměstí

- (o) tom – jednom;
(o) našem – vašem
(o) novém – mém, tvém, svém;
(o) moderním – jejím vrátném průvodčím
(o) jeho, jejich

单数阴性第六格变化一览表

Lokál singuláru feminin

阴性词的第六格与第三格变化一样, 请见下表:

274

代词	形容词	名词
F (o) té naší	nové moderní	ženě židli – skříní škole místnosti

obr. č 10 Ukázka výkladu lokálu sg. v učebnici *Čeština pro začátečníky*

Vysvětlení deklinace v učebnici *Čeština pro začátečníky*:

Charakteristickým rysem této učebnice je, že je zde mnoho cvičných otázek a v podstatě až jednu třetinu obsahu tvoří cvičení.

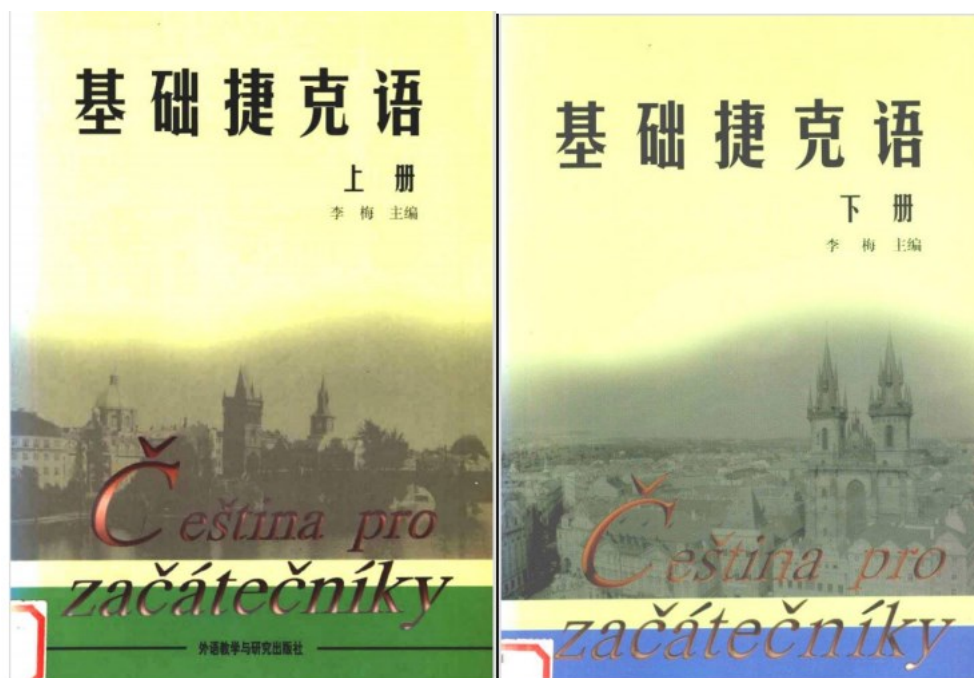
První lekce tvoří úvod do deklinace, autorka představuje sedm pádů a několik příkladových vět. Konkrétním pádům se začíná věnovat ve třetí lekci, jde o nominativ množného čísla. Jsou tady tabulky deklinace maskulin životních i neživotních, feminin a neuter podle slovní druhy. Tohle je jediná ze šesti učebnic, která dává deklinace maskulin životních a maskulin neživotních do stejné lekce.

Následuje deklinace číslovek a forma akuzativu jednotného čísla. Deklinace akuzativu množného čísla patří k lekci 6 (strana 93). Nachází se tam tabulka deklinace maskulin neživotních, feminin a neuter podle substantiv tvrdých, měkké, adjektiv a pronomen. Na straně 121 je deklinace akuzativ maskulin životních množného čísla. Autorka napsala deklinaci akuzativ maskulin životních i neživotních množného čísla do přílehlých lekcí.

Lekce 11 a lekce 13 jsou věnovány deklinaci genitivu jednotného i množného čísla, taky jsou tady prezentovány znalosti o genitivu jako objektu slovesa, genitiv u substantiv, genitiv u číslovek, genitiv po „pět, několik...“. Vokativ je vyučován na straně 226. Přílehlé lekce 16 a lekce 17 jsou věnovány dativu jednotného čísla a lokál jednotného čísla. Instrumentál jednotného čísla je v lekci 21, poté je dativ množného čísla v lekci 23 a lokál množného čísla v lekci 24. Poslední vysvětlení o deklinace pádu je v lekci 25. Tam je vysvětlen instrumentál množného čísla.

Poznámky k učebnici:

Tahle učebnice učí deklinaci jednotlivých slovních druhů dohromady. Každý pád učí zvlášť, nejdřív maskulinum a neutrum dohromady a poté femininum. Komentáře jsou v čínštině, ale můžeme vidět, že příklady v tabulce nejsou příliš obsáhlé. Vyznačí čínštinu a upozorní na podobnosti obou pád pro snadnější zapamatování.

obr. č 11 obálky *Čeština pro začátečníky* 1. a 2. díl (Li, 2009)

3.5 ČESKÝ JAZYK

He Lei jako jeden z prvních učitelů češtiny v Číně napsal učebnici *Český jazyk*. He se k takému kroku rozhodl z následovných důvodů: "*Tehdy nebyl slovník ani materiály. Aby rozšířil češtinu v Číně, začal psát české učebnice.*"¹⁰ (Huang, 2020)¹¹ „Česká učebnice“, získala cenu Plum Blossom od Ministerstva školství Číny.

Nejobtížnější pro Číňany je naučit se české deklinaci. Zahraniční experti při výuce často během začátečnického období tyto problémy studentů ignorují, protože jazyky indoevropské jazykové rodiny mají navzájem mezi sebou menší rozdíly než jazyky Evropy a dálného východu. Typologické rozdíly ve struktuře jazyka jsou podle nás hlavním důvodem, proč je pro Číňany problém naučit se česky. (He, 1987, s. 1)

---

¹⁰ “没有字典，没有资料，捷克语专业将在我们这一代创立，我们感到非常自豪，所以我开始编撰捷克语教科书。”何雷在采访中说。 Přeložila autorka bakalářské práce.

¹¹ HUANG, P. 新中国培养的第一代捷语教学研究专家 -记《捷克语》教材主编何雷教授. [online]. 2020. [cit. 2022-07-15]. Dostupné z: <https://www.ectoday.eu/?p=17138>

Profesor He Lei za desítky let své české učitelské praxe prozkoumal různé didaktické metody a účinné přístupy vhodné pro Čiňany, aby se naučili a zvládli češtinu co nejlépe.

V únoru 1987 je krystalizací jeho výzkumných výsledků kniha „Český jazyk“, základní učebnice pro vysokoškolské obory češtiny v redigování profesora He, vydaná nakladatelstvím Foreign Language Teaching and Research Press.

Základní znalosti slovní zásoby a gramatiky v tomto souboru učebnic jsou rozsáhlé a ucelené, ale zároveň jsou složité a obtížné morfologické změny nenápadně integrovány do textů a cvičení. Učebnice obsahuje spoustu anekdot, vtipů a příběhů, které jsou velmi živé a zajímavé k naučení.

lekce	Pády a gramatické jevy s nimi související
6.	Gramatický rod
9.,10.	Nominativ singuláru i plurálu
11., 12., 13.	Akuzativ singuláru i plurálu
15.	Genitiv singuláru
16.	Genitiv plurálu

TABULKA 6 : Výklad deklinace v učebnici *Český jazyk*

Nominativ plurálu substantiv — Mn, F

	Singulár (单数)		Plurál (复数)		Koncovky (词尾形式)	
	tvrdé (硬变化型)	měkké (软变化型)	tvrdé (硬变化型)	měkké (软变化型)	tvrdé (硬变化型)	měkké (软变化型)
Mn	sešit	pokoj	sešit <u>y</u>	poko <u>je</u>	-Y	-E
F	žena	židle	žen <u>y</u>	žid <u>le</u>	-Y	-E

obr. č 12 : Ukázka výkladu nom. pl. substantiv v učebnici *Český jazyk*

		Demon- strativum (指示代词)	Adjektivum (形容词)		Substantivum (名词)	
sg.	Mn	ten	nový	moderní	sešit	pokoj
	F	ta	nová	moderní	kniha	židle
	N	to	nové	moderní	pero	hřiště
pl.	Mn	ty	nové	moderní	sešity	pokoje
	F	ty	nové	moderní	knihy	židle
	N	ta	nová	moderní	pera	hřiště

obr. č 13 : Ukázka výkladu nom. pl. ukazovacích zájmen a adjektiv v učebnici *Český jazyk*

Akuzativ (4.p.)

Genitiv (2.p.)

Mž: Znáš pana Nováka?

Syn pana Nováka je nemocný.

你认识诺瓦克先生吗?

诺瓦克先生的儿子病了。

0

obr. č 14 Ukázka příkladů na užití akuzativu a genitivu v učebnici *Český jazyk*

Vysvětlení deklinace v učebnici *Český jazyk*:

Tahle učebnice má celkem 16 lekcí, a mezi nimi osm lekcí je věnováno deklinaci. V lekcích 1 až 7 se autor věnuje fonetice a pravopisu češtiny, gramatiku začíná v lekcích 8. Na straně 230 (lekce 8), autor vysvětluje, co je osobní zájmeno, druhá část je zájmeno posesivní, třetí je ukazovací zájmeno, čtvrtá je česká deklinace, tady je tabulka sedmi pádů jednotného i množného čísla, a následuje tabulka substantiv, tabulka adjektiv a tabulka zájmen.

Lekce 7 (strana 271) vysvětluje co je jednotné číslo a množné číslo, potom následuje nominativ jednotného i množného čísla maskulin neživotních, feminin a neuter. Soustředí se především na změny koncovek slov. Téměř na každé straně učebnice se nachází tabulka. Lekce 10 je věnována nominativu jednotného i množného čísla maskulin životních.

Na straně 349 je výklad použití akuzativu, následují tabulky akuzativu jednotného čísla feminin, maskulin neživotních a neuter. Taky jsou tady příklady srovnání nominativu a akuzativu. Třetí částí lekce 11 je vysvětlení funkce akuzativu. Lekce 12 je věnována

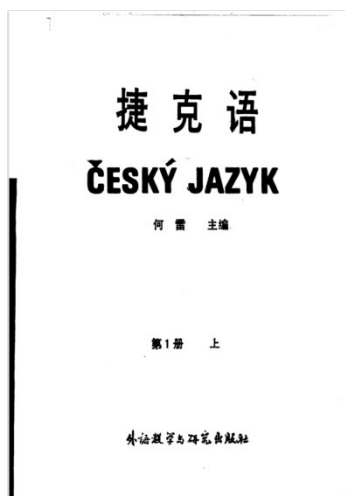
akuzativu jednotného čísla maskulin životních. Lze jednoznačně vidět, že autor dal vysvětlení nominativu a akuzativu jednotného i množného čísla maskulin životních i neživotních do bezprostřední následnosti. Dále lekce 14 vysvětluje akuzativ množného čísla všech rodů.

Na straně 500 začíná genitiv, lekce 15 je věnována genitivu jednotného čísla, a množnému číslu genitivu patří lekce 16, která je poslední lekcí v učebnici.

Poznámky k učebnici:

Podle obr. č 9 můžeme vidět, že tato učebnice učí deklinaci jednotlivých slovních druhů dohromady, a tabulka deklinace pádů je srozumitelná. Komentáře jsou v čínštině, ale můžeme vidět, že příklady v tabulce nejsou příliš obsáhlé. Tohle souvisí s faktem upomenutým výše a to, že v prvním roce, např. na BISU se studenti učí český jazyk s vysvětlením v čínštině. V učebnici můžeme najít mnoho ukázkových vět.

He v téhle učebnici vyznačuje čínštinu, porovnáním ukázkových vět přibližuje oba pády, ale bez hlubšího vysvětlení. Z ukázkových vět lze zjistit pouze změny koncovek v různých pádech, ale učebnice tyto různé pády samostatně nevysvětluje.

obr. č 15 obálka učebnice *Český jazyk* (He, 2009)

3.6 UČEBNICE MODERNÍ ČEŠTINY

Tato učebnice je jednou z nejstarších moderních českých učebnic. Autor Ivan Lutterer rozděluje učebnici do tří částí: fonetika, texty a tabulky. Slouží především pro výuku češtiny studentů prvního ročníku středních nebo vysokých škol, lze ji ale využít i jako učebnici pro samouky. Tato učebnice vznikla na základě zkušeností, které autor získal během pěti let vyučování čínských studentů.

lekce	Pády a gramatické jevy s nimi související
2.	Deklinace (pád)
5., 6.	Nominativ plurálu
7.	Akuzativ plurálu --- MŽ, Mn, F a N
8.	Akuzativ singuláru
11.	Lokál singuláru
12.	Lokál plurálu
14.	Vokativ
15.	Dativ singuláru
16.	Dativ plurálu
18., 19.	Genitiv singuláru i plurálu
22.	Instrumentál singuláru i plurálu

TABULKA 7 : Výklad deklinace v *Učebnici moderní češtiny*

§ 39. 形容詞与代詞的單数第四格 **Akuzativ** sing. přídavných jmen a zájmen.

A.

Substantivum	Ukaz. zájmeno	Přív. zájmeno	Adjektivum
1. p. student sešit	} ten, tento, tamten ↓ toho, tohoto, tamtoho	můj, její, náš ↓ mého, jejího, našeho	malý, první ↓ malého, prvního
4. p. sešit studenta			
1. p. dívka	ta, tato, tamta	má, její, naše	malá, první
4. p. dívku	↓ tu, tuto, tamtu	↓ mou, její, naši	↓ malou, první
1. p. okno	} to, toto, tamto	mé, její, naše	malé, první
4. p. okno			

obr. č 16: Ukázka výkladu ak. sg. adjektiv a zájmen v *Učebnici moderní češtiny*

A. Substantiva: Sg. Pl.

	živ.	-a/-e	(pána, muže)	-ů/-ů	(pánů, mužů)
MŽ	než.	-u/-e	(domu, meče)		(domů, mečů)
Žn		-y/-e	(ženy, tabule)	-ů/-í	(žen, schůzí)
		-i	(věci)	-í	(věci)
St		-a/-e	(pera, pole)	-ů/-í	(per, polí)

obr. č 17: Ukázka výkladu gen. sg. a pl. substantiv v *Učebnici moderní češtiny*

MŽ + St	-ého/-fho (malého, cizfho)	} -ých/-ich (malých, cizích)
Žn	-é /-í (malé, cizí)	

obr. č 18: Ukázka výkladu gen. sg. a pl. adjektiv v *Učebnici moderní češtiny*

Vysvětlení deklinace v *Učebnici moderní češtiny*:

Tahle učebnice má celkem 33 lekcí, a mezi nimi 15 lekcí je věnováno deklinaci. Charakteristickým rysem této učebnice jsou anotace v tradičních znacích, jiné dvě učebnice jsou už psány v zjednodušených znacích, cvičení jsou velmi krátké a čínského obsahu v učebnici je více než českého obsahu.

Lekce 2 je věnována výkladu deklinace, potom v lekci 5 začíná nominativ množného čísla. Na straně 50 autor napsal několik metod na lepší memorování pod každou deklinační tabulkou. Lekce 6 vysvětluje deklinaci feminin typu „píseň, kost“ v nominativu jednotného a množného čísla. Následuje deklinace zájmen „všechna a každý“. Lekce 8 je věnována deklinaci akuzativu všech rodů (životní i neživotní) jednotného čísla. Následuje deklinace akuzativu, předložky s akuzativem (pro, přes a skrz), a jsou tady zobrazeny funkce předložek ve větě z hlediska syntaxe. Lekce 11 se věnuje deklinaci lokálu jednotného čísla substantiv, zájmen a adjektiv. Následují lekce obsahující deklinaci lokálu množného čísla a lokál číslovek (1-20). Vokativ je vyučován v lekci 14, úvod do vokativu je velmi krátký, jenom na jednu stranu. Lekce 15 a lekce 16 jsou věnovány dativu jednotného i množného čísla, jsou tady tabulky substantiv, pronomén, numeral a adjektiv. Rovněž jsou tady příklady i výklady dativu, poslední je cvičení zaměřeno na dativ. Lekce 18 je věnována deklinaci genitivu, nejprve je představena tabulka deklinace genitivu v jednotném čísle, následuje vysvětlení užití genitivu ve větě, pak předložky s genitivem. Lekce 19 obsahuje mluvnický výklad a tabulka genitivu jednotného i množného čísla pronomín, duál / dvojné číslo (oko, ucho, ruka, noha, koleno, rameno) v 1 - 6 pádů. Lekce 22 se věnuje instrumentálu jednotného a množného čísla substantiv a adjektiv. Další lekce je o instrumentálu jednotného a množného čísla pronomín a předložkách s instrumentálem.

Poznámky k *Učebnici moderní češtiny*:

Podle obr. č 11 můžeme vidět, že tato učebnice učí deklinaci jednotlivých slovních druhů dohromady. Tabulka deklinace pádů je srozumitelná. Komentáře jsou v čínštině, ale tahle učebnice je mírně zastaralá, na obr. č 11 můžeme vidět slovo „akusativ“. V učebnici

je mnoho starých slov, které dnes v běžném jazyce nepoužíváme. Tato učebnice vyučuje jednotlivé pád ve dvou lekcích, prvně vysvětluje deklinaci, pády sg. i pl. Dohromady, co se týče substantiv a adjektiv, pak další lekce je věnována deklinaci pronomin a číslovek.

obr. č 19 obálka *Učebnice moderní češtiny* (Lutterer, 1959)

3.7 SHRNUTÍ

Nejprve v následující tabulce porovnáme pořadí, ve kterém se horizontálně prezentovaly jednotlivé pády:

Učebnice pořadí	UČÍME SE ČESKY	ČEŠTINA PRO CIZINCE:ÚROVEŇ A1 A A2	BASIC CZECH I a BASIC CZECH II	ČESKÝ JAZYK	ČEŠTINA PRO ZAČÁTEČNÍKY	UČEBNICE MODERNÍ ČEŠTINY
1	4p.sg.	5p.	4p.sg.	1p.sg. i pl.	1p.pl.	1p.pl.
2	6p.sg.	1p.+4p.sg.	1p+4p.pl.	4p.sg. i pl.	4p.sg.	4p.pl.
3	2p.sg.	1p.Mn,F,N+4p.p l.	5p	2p.sg.	4p.pl.	4p.sg.
4	1p+4p.pl.	2p.sg.	2p.sg.	2p.pl.	2p.sg.	6p.sg. i pl.
5	2p.pl.	2p.pl.	2p.pl.		2p.pl.	5p
6	7p.sg.	6p.sg.	6p+7p.sg.		5p	3p.sg. i pl.
7	3p.sg.	3p.sg.	1p+4p.pl.(M a.)		3p.sg.	2p.sg. i pl.
8	6p.sg.	7p.sg.	3p.sg.		6p.sg.	7p.sg. i pl.
9	3p.pl.	1p.Mž+6p.pl.			7p.sg.	
10	5p	3p+7p.pl.			3p.pl.	
11	6p.pl.				6p.pl.	
12	7p.pl.				7p.pl.	
zda obsahuje	ano	ano	ne (chybí)	ne (chybí)	ano	ano

všechny pády (1-7pád sg. a pl.)?			3p.pl.,6p.pl.,7p.pl.)	3p.sg. i pl. 5p. 6p.sg. i pl. 7p.sg. i pl.)		
Učí deklinaci jednotlivých slovních druhů zvlášť, nebo dohromady?	zvlášť	dohromady	zvlášť i dohromady	dohromady	dohromady	dohromady
horizontální ¹² či vertikální ¹³ prezentaci deklinačních paradigmat	horizontální	horizontální	horizontální	horizontální	horizontální	horizontální
Vhodné pro samostudium nebo výuku	výuka	výuka	samostudium i výuka	samostudium pro Čiňany i výuka	samostudium pro Čiňany i výuka	samostudium pro Čiňany i výuka
délka jednoho pádu na vysvětlení (například genitiv sg..)	3 s ¹⁴ .	3 s.	6 s.	21 s.	5 s.	8 s.(ale jsou genitiv sg. a pl. dohromady)

TABULKA 8 Prezentace deklinace ve zkoumaných učebnicích

Kromě *Basic Czech I* a *Basic Czech II* a *Český jazyk*, jiné čtyři učebnice obsahují všech sedm pádů (sg. i pl.), ale podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky, student na úrovni A1 a A2 nepotřebuje umět všechny deklinace. Ve všech učebnicích jsou deklinační paradigmata prezentována horizontálně. Čeští autoři preferují začínat od vokativu nebo akuzativu, zatímco čínští autoři všichni začínají nominativem. Čínské učebnice následují konzistentnější pořadí, české učebnice nemají striktní pořadí, které by se shodovalo. Kromě *Učíme se česky* a *Čeština pro cizince: úroveň A1 a A2*, ostatní čtyři učebnice jsou vhodné i pro samostudium. *Učíme se česky* je jediná učebnice, která učí deklinaci jednotlivých slovních druhů zvlášť. Ačkoliv *Basic Czech I* a *Basic*

¹² postupně po pádech

¹³ komplexně po celých paradigmatech

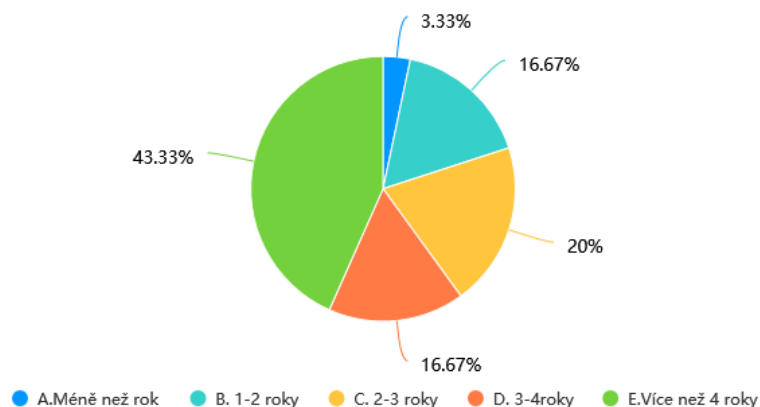
¹⁴ strana

Czech II taky učí deklinaci jednotlivých slovních druhů zvlášť, ale tabulka je v učebnici nejenom zvlášť, taky dohromady.

4 ANALÝZA ZJIŠTĚNÝCH DAT DOTAZNÍKU

4.1 DÉLKA STUDIA ČEŠTINY

Graf č.1 délka studia češtiny

Dotazník vyplnilo celkem 60 respondentů a všichni studenti, kromě 3.33 %, studovali češtinu déle než jeden rok. Z nich nejvíce lidí studuje češtinu déle než čtyři roky, a to 43.33 %.

4.2 PROCES UČENÍ

Už jste se naučili všechny pády v obou číslech (1. - 7. pád, jednotné i množné číslo)?	počet	procent
A. Ano	50	83.33 %
B. Ne	10	16.67 %
celkem	60	
Už jste se naučili deklinaci všech slovních druhů?	počet	procent
A. Ano	51	85 %
B. Ne	9	15 %

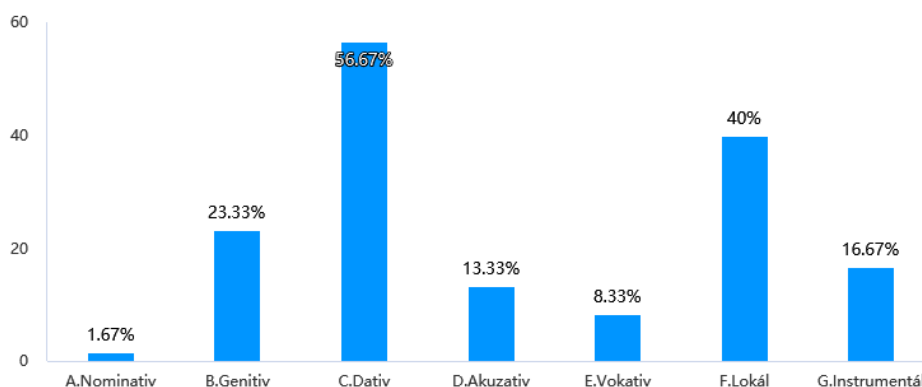
celkem	60	
--------	----	--

TABULKA 9 proces učení

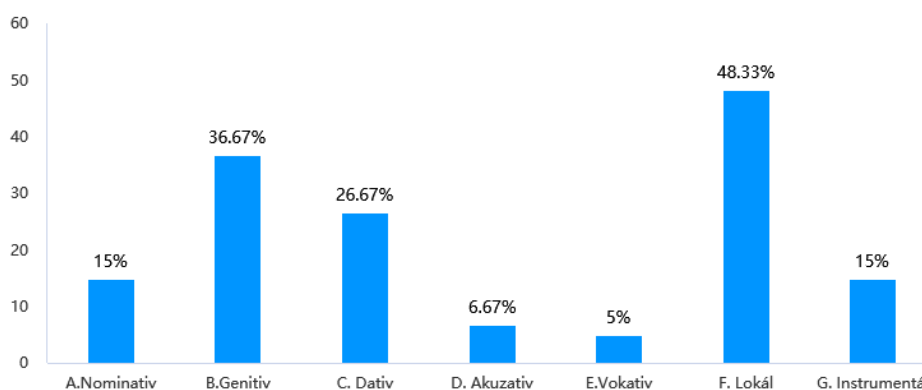
Mezi 60 studenty se většina z nich naučila všechny pády v obou číslech (83.33 %) a pouze 16.67 % studentů nedokončilo osvojení si všech pádů.

Mezi 60 studenty se 51 z nich naučilo deklinaci všech slovních druhů (85 %) a pouze 15 % studentů nedokončilo naučení se všech slovních druhů.

4.3 NEJOBTÍŽNĚJŠÍ I NEJLEHČÍ PÁD PŘI STUDIU DEKLINACE (SG. I PL.)

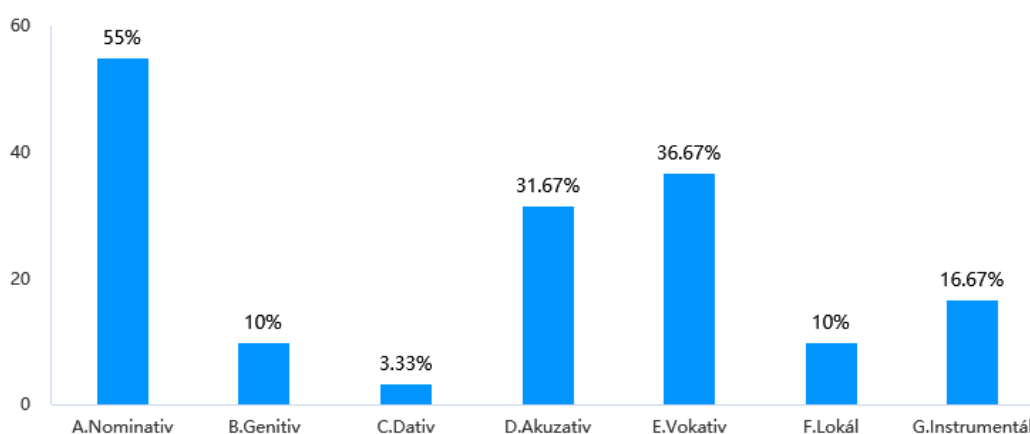
Graf č.2 Které pády jednotného čísla vám dělaly největší problémy? (Vyberte maximálně dvě odpovědi.)

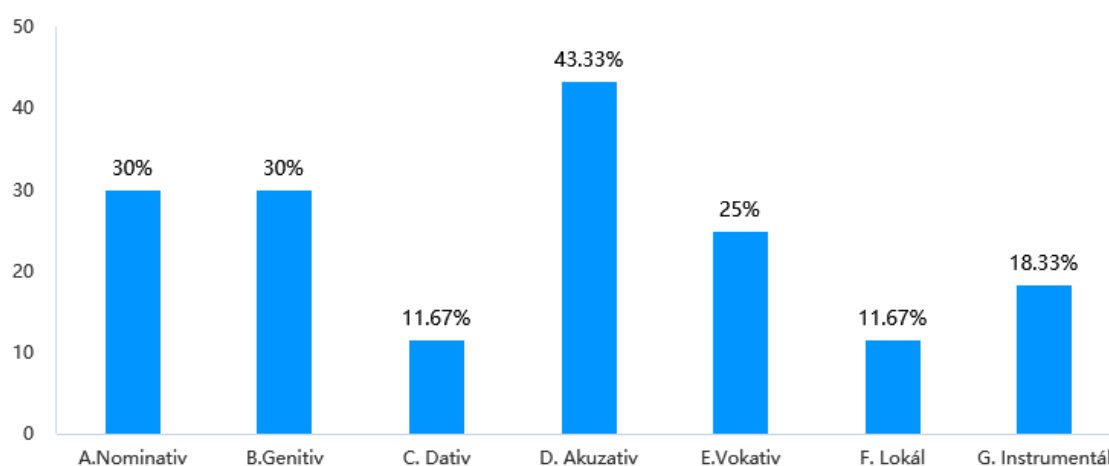
Graf č.3. Které pády množného čísla vám dělaly největší problémy? (Vyberte maximálně dvě odpovědi.)

Při učení singulárního skloňování si studenti obecně myslí, že dativ (56.67 %) je nejobtížnější na naučení, následuje lokál (40 %), zatímco možnost s nejnižším počtem hlasů je nominativ (1.67 %).

Při učení se plurálního skloňování si studenti myslí, že lokál (48.33 %) jim dělal největší problémy na pochopení, následuje genitiv (36.67 %), ale možnost s nejnižší mírou hlasování je vokativ (1,67 %), za kterým následuje akuzativ (6.67 %). Většina studentů uvedla, že dativ a lokál si často zaměňují a někdy si snadno zmýlí akuzativ a lokál, někdy zas akuzativ a genitiv.

Graf č.4 Které pády v jednotném čísle pro vás byly nejtěžší? (Vyberte maximálně dvě odpovědi.)

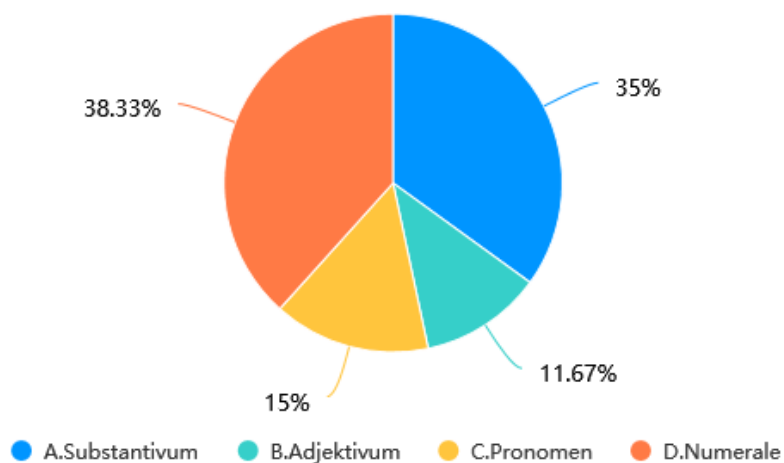
Graf č.5 Které pády v množném čísle pro vás byly nejtěžší? (Vyberte maximálně dvě odpovědi.)

Při učení si studenti obecně myslí, že nominativ v jednotném čísle (55 %) je nejtěžší na naučení, následuje akuzativ (31.67 %) a vokativ (36.67 %), zatímco podle hlasů je nejjednodušší dativ (3.33 %). Genitiv a lokál mají stejně procenta, a to 10 %.

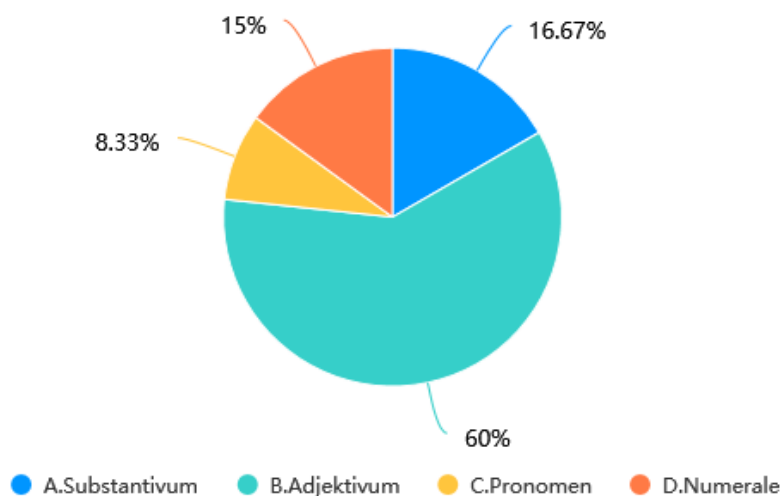
Při učení si studenti obecně myslí, že akuzativ v množném čísle (43.33 %) je nejtěžší na naučení, následuje nominativ a genitiv, které mají stejně procenta, oba po 30 %.

Výběry s nejnižším počtem hlasů jsou dativ a lokál, oba mají 11.67 %.

4.4 NEJOBTÍŽNĚJŠÍ A NEJLEHČÍ SLOVNÍ DRUH NA NAUČENÍ

Graf č.6. Který slovní druh vám při deklinaci dělal největší problémy? (Vyberte pouze jednu odpověď.)

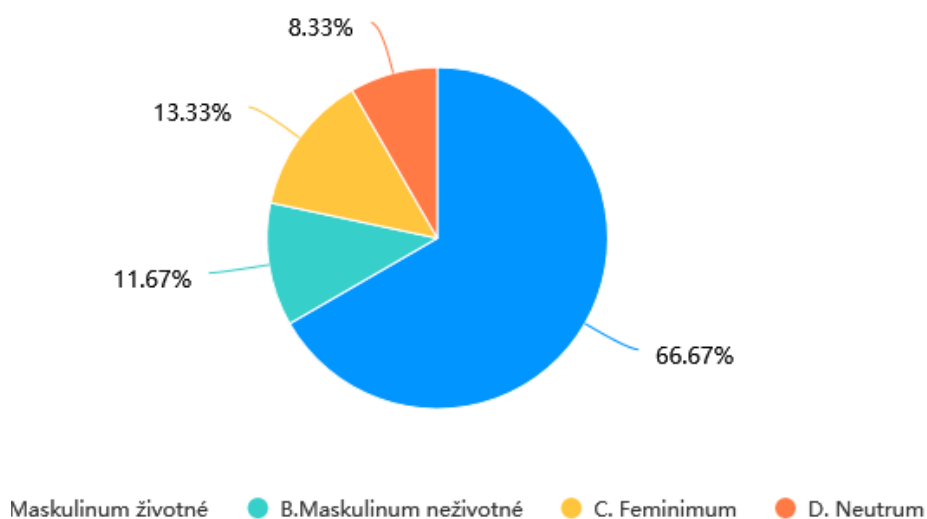

Graf č.7 Který slovní druh pro vás při deklinaci byl nejtěžší?
(Vyberte pouze jednu odpověď.)

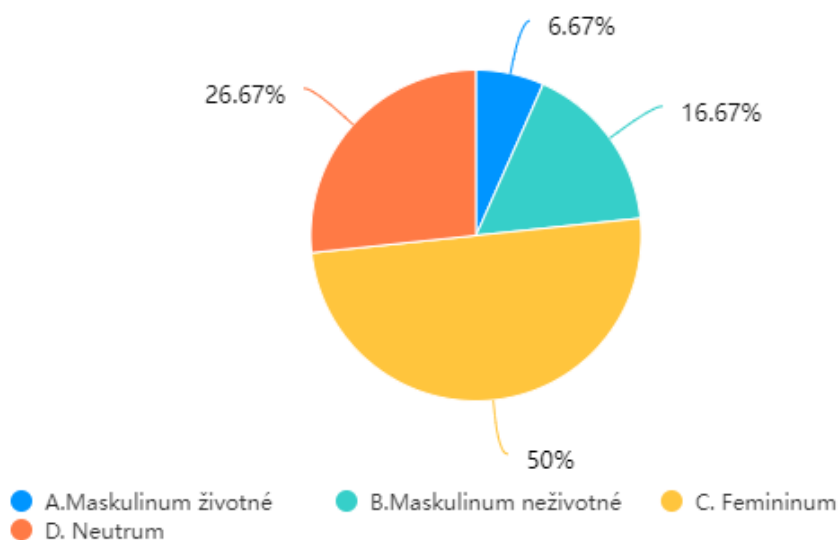
Substantivum (38.33 %) a numerale (35 %) při deklinaci dělaly studentům největší problémy. Studenti obecně hodnotili adjektivum (11.67 %) jako nejsnáze se učící, následovano zájmeny (15 %).

Více než polovina studentů považovala adjektivum (60 %) za nejsnáze se učící slovní druh.

4.5 NEJOBTÍŽNĚJŠÍ A NEJLEHČÍ ROD PŘI DEKLINACI

Graf č.8 Který rod vám při deklinaci dělal největší problémy?
(Vyberte pouze jednu odpověď.)

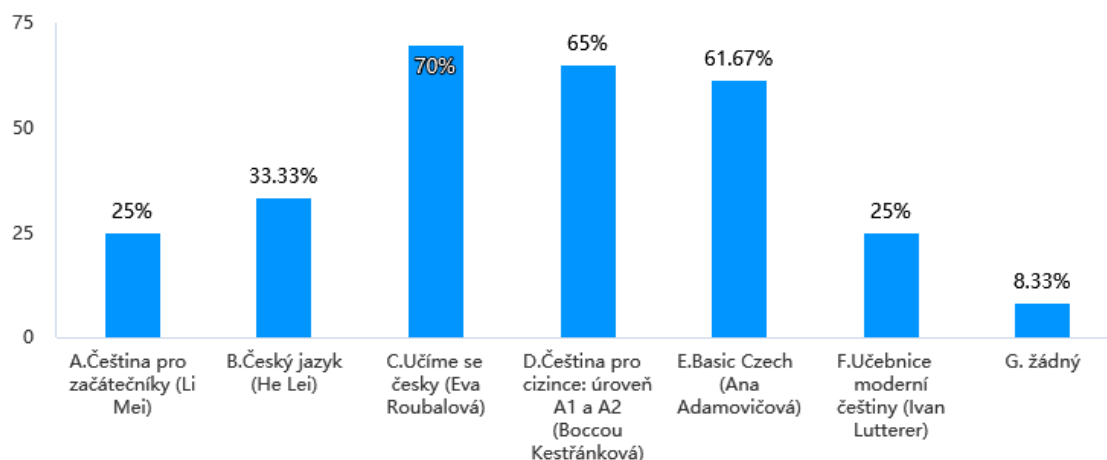

Graf č.9 Který rod pro vás při deklinaci byl nejtěžší?
(Vyberte pouze jednu odpověď.)

Maskulinum životné (66.67 %) představovalo více než polovinu míry hlasování, což dokazuje, že studenti si obvykle myslí, že je to nejobtížnější část na naučení se. Neutrum tvoří pouze 8.33 %, což naznačuje, že tato část studentů si myslí, že je to relativně snadná část gramatiky, zatímco zbývající femininum a maskulinum neživotné tvoří přibližně stejnou část, 13.33 % a 11.67 %.

Femininum (50 %) představovalo polovinu míry hlasování, což dokazuje, že studenti si obvykle myslí, že je to nejtěžší část na pochopení, a maskulinum životné tvoří pouze 6.67 %, což naznačuje, že tato část studentů si myslí, že se jedná o nejkomplicovanější část. Zbývající neutrum a maskulinum neživotné tvoří přibližně stejnou část, 16.67 % a 26.67 %.

4.6 HODNOCENÍ UČEBNICE A MÍRY JEJÍHO VYUŽITÍ

Graf č.10 Jakou učebnici jste ve výuce používali?

V procentech je míra využití učebnic *Učíme se česky* (70 %), *Čeština pro cizince: úroveň A1 a A2* (65 %) a *Basic Czech II a II* (61.67 %) mnohem vyšší než u *Čeština pro začátečníky* (25 %), *Český jazyk* (33.33 %) a *Učebnice moderní češtiny* (25 %), což znamená, že míra využití učebnic napsaných českými autory je vyšší než u učebnic napsaných čínskými autory. A *Učíme se česky* (70 %) používána úplně nejvíc.

Vysvětlovala tato učebnice / tyto učebnice českou deklinaci dostatečně?	ano	ne	nepoužívám
A. Čeština pro začátečníky (Li Mei)	7 (11.67 %)	7 (11.67%)	46 (76.67%)
B. Český jazyk (He Lei)	10 (16.67 %)	7 (11.67%)	43 (71.67%)
C. Učíme se česky (Eva Roubalová)	30 (50 %)	10 (16.67%)	20 (33.33%)
D. Čeština pro cizince: úroveň A1 a A2 (Boccou Kestřánková)	31 (51.67 %)	7 (11.67%)	22 (36.67%)
E. Basic Czech (Ana Adamovičová)	26 (43.33 %)	6 (10%)	28 (46.67%)
F. Učebnice moderní češtiny (Ivan Lutterer)	6 (10 %)	9 (15%)	45 (75%)

TABULKA 10 výsledky dotazníku

Je vidět, že *Učíme se česky* (50 %), *Čeština pro cizince: úroveň A1 a A2* (51.6 %) a *Basic Czech* (43.33%) jsou obecně považovány studenty za dostatečné učebnice pro naučení se české deklinace, zatímco *Učebnice moderní češtiny* (10%) není mezi studenty tolik uznávána. *Čeština pro začátečníky* a *Český jazyk* mají obě nižší procenta, 11.67 % a 16.67 %. Tři učebnice, dvě od čínských autorů a jedna napsána v spolupráci, jsou studenty hodnoceny negativně především protože nemají pocit, že by se s pomocí daných učebnic mohli dostatečně dobře naučit správně deklinovat. Protože v zásadě je míra hlasování pro ‚ano‘ a ‚ne‘ u těchto tří učebnic relativně vysoká, i kniha *Učebnice moderní češtiny* má vyšší míru nesouhlasu (15 %) než podpory (10 %).

Důvodem, proč si studenti myslí, že učebnice nevysvětlovala českou deklinaci dostatečně je:

Učebnice moderní češtiny má mnoho gramatických i pravopisných chyb, stejně tak se jedná o zastaralou učebnici na naučení se současného jazyka, mnoho slov se už změnilo. Taky je tady velký problém pro začátečníky, že učebnice učí každý pád, množné i jednotné číslo, spolu a často není snadné si množství informací zapamatovat. Někteří studenti si ale naopak myslí, že učit se jeden pád ve množném i jednotném čísle spolu je jednodušší.

Čeština pro začátečníky nevysvětluje jednotlivé pády dostatečně. Jestli se studenti počas výkladu nezeptali učitele otázky, nemohli adekvátně porozumět textu.

Učíme se česky není podle nás velmi vhodná pro začátečníky, a také pro samouky. Učebnice neposkytuje klíče ke cvičením, takže student potřebuje pomoc učitele a nemůže se ve volném čase kontrolovat sám.

Basic Czech vysvětluje všechny pády a deklinace méně, než jiné učebnice především protože v ní chybí 3p. plurálu, 6p. plurálu a 7p. plurálu. Učebnici jde hlavně o komunikační zručnosti studentů. Některé pády raději autoři vynechali, ale nechávají studentům prostor, aby si mohli deklinaci procvičovat v situacích z reálného života.

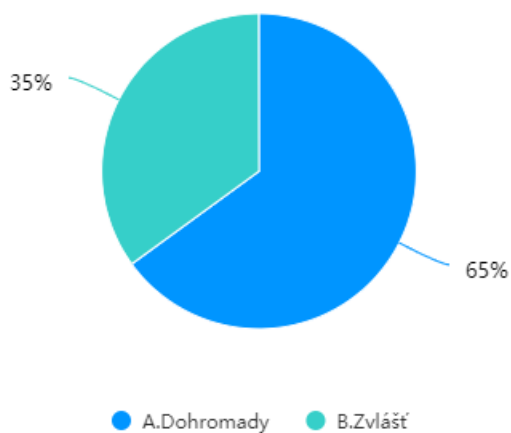
Čeština pro cizince: úroveň A1 a A2 často učí více než jednu deklinaci v jedné lekci, není tak vhodná pro začátečníky.

Český jazyk obsahuje více textu v čínštině než v češtině a vysvětlení je obvykle až příliš dlouhé. Studenti jsou názoru, že nepotřebují tak mnoho příkladových vět.

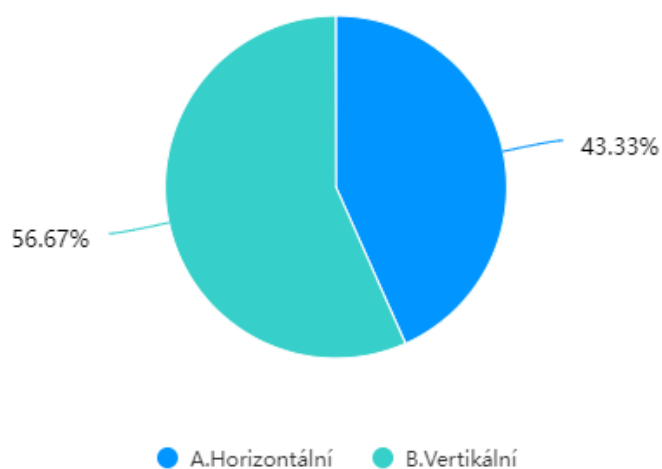
Zároveň jsme při analýze dat zjistili, že většina studentů studovala více než jednu učebnici, obecně dvě a více.

4.7 VYUČOVACÍ METODY

Graf č.11 Učíte se raději deklinaci jednotlivých slovních druhů zvlášť, nebo dohromady?

Graf č.12 Preferujete horizontální či vertikální prezentaci deklinačních paradigmat?

Studenti se raději učí deklinaci jednotlivých slovních druhů dohromady (65 %) než zvlášť (35 %).

Procenta vertikální prezentace deklinačních paradigmat (43.33 %) a horizontální prezentace deklinačních paradigmat (56.67 %) jsou v zásadě stejná, ale stále o něco více studentů preferuje prezentaci vertikální, rozdíl je asi 13 %.

5 KONSTRATIVNÍ SHRNUTÍ UČEBNIC A SHRNUTÍ DOTAZNÍKU

Podle souhrnu získaného v tabulce 7, pořadí pádů v jednotlivých učebnicích a srovnávací analýzy prováděné pomocí dat získaných z dotazníku vidíme, že většina studentů studovala jednotné a množné číslo pádů 1-7 a slovní druhy a má prostudované v podstatě všechny z nich.

Pro studenty jsou nejproblematičtějšími pády dativ jednotného čísla a lokál jednotného čísla (Graf.2). Jsou to také dva pády, které si studenti v procesu učení nejčastěji zaměňují. *Učíme se česky* představuje dativ jednotného čísla nejprve v lekcí 3., poté v lekcí 10., pak v lekcí 11. a až poté učí lokál jednotného čísla. Ačkoliv vyučuje dativ jako třetí v pořadí, není tak srozumitelný pro začátečníky, autor učebnice jej staví do přední polohy pro lepší srovnání využití lokálu a akuzativu. V učebnici *Čeština pro cizince: úroveň A1 a A2* můžeme najít souvislý výklad dativu a lokálu singuláru, lokál singuláru najdeme v lekcí 6 a pak dativ jednotného čísla v lekcí 7. Ačkoliv další čtyři učebnice neučí lokál a dativ v lekcích za sebou bezprostředně následujících, kromě učebnice *Český jazyk*, která nedostatečně vysvětluje dativ a lokál, jiné tři učebnice prezentují lokál a dativ jednotného čísla velmi uspokojivě.

Podle grafu 3, lokál množného čísla často představuje pro studenty problém a pro začátečníky není snadno srozumitelný. Podle tabulky 7 tedy vidíme, že většina učebnic učí lokál množného čísla v podstatě až jako předposlední v pořadí. Ve třech učebnicích, *Učíme se česky*, *Čeština pro cizince: úroveň A1 a A2* a *Čeština pro začátečníky*, je lokál plurálu umístěn až na předposledním místě, co naznačuje, že při výuce lokálu množného čísla studenti již zvládli jiné pády, nepočítaje studenty, kteří nemají znalosti české deklinace.

Podle grafu 4 a grafu 5 lze usuzovat, že pro začátečníky jsou nominativ a vokativ jednotného čísla a akuzativ množného čísla nejsnáze přijímanými a naučenými deklinacemi, takže učebnice obecně umísťují tyto tři deklinace do prvních tří částí učebnic. Z tabulky můžeme vidět, že *Čeština pro cizince: úroveň A1 a A2* nejprve vysvětluje vokativ. *Učíme se česky* a *Basic Czech I* začíná z akuzativu jednotného čísla. Pak jiné tři učebnice jako první zařazují nominativ plurálu. Jsou to všechno pády na pochopení snadné pro začátečníky.

Vzhledem k tomu, že studenti nemají problém s deklinací adjektiv, ale potřebují více vysvětlení pro substantivum a numerale (viz Graf č.6, Graf č7), měla by se deklinace

slovních druhů v tomto bodě více zaměřit na substantiva a numeralia. V tyhle části to všech šest učebnic dělá stejně dobře.

Viz Graf č. 13, maskulinum životní je nejtěžší rod při deklinaci na naučení. Femininum je naopak nejlehčí (viz Graf č. 9). Jak jsme mohli vidět, mnoho učebnic, např. *Čeština pro cizince: úroveň A1 a A2*, *Basic Czech I* a *Basic Czech II*, rozděluje výuku maskulin životných a neživotných do dvou lekcí, což může studentům dopomoci k snadnějšímu rozlišení deklinace těchto dvou pádů. Jenom v učebnici *Čeština pro začátečníky* maskulina životné a neživotné nejsou vysvětleny samostatně (viz obr. č 7). Další tři učební materiály také věnují pozornost kategorii životnosti a neživotnosti, když vysvětlují deklinaci rodů.

Studenti se raději učí deklinaci jednotlivých slovních druhů dohromady a taky preferují vertikální prezentaci deklinačních paradigmat více nežli horizontální prezentaci deklinačních paradigmat (viz Graf č. 11, Graf č. 12). Ve všech šesti učebnicích je horizontální prezentace deklinačních paradigmat.

Přestože údaje v dotazníku ukázaly, že více studentů chtělo vertikální prezentaci deklinačních paradigmat, ve všech šesti učebnicích byla přítomna horizontální prezentace deklinačních paradigmat. Dle Hrdličky (viz. Podkapitola 2.3.1) vidíme, že tváří v tvář zahraničním začátečníkům, zejména asijským studentům, jsou učitelé ochotnější zvolit výukový režim horizontální prezentace deklinačních paradigmat, což je závěr založený na bohatých pedagogických zkušenostech učitelů. *Čeština pro cizince: úroveň A1 a A2*, *Český jazyk*, *Čeština pro začátečníky* a *Učebnice moderní češtiny* vyučují jednotlivé slovní druhy dohromady, *Basic Czech I* a *Basic Czech II* je učí nejenom dohromady ale i zvlášť, jenom *Učíme se česky* učí studenty všechny slovní druhy zvlášť. To znamená, že co se týče části vysvětlení deklinace slovních druhů, *Basic Czech I* a *Basic Czech II* jsou nejkompaktnější učební materiály pro výklad deklinace slovních druhů, vhodné pro studenty se všemi potřebami.

6 Závěr

Tato bakalářská práce se zabývá deklinací v každé ze zvolených učebnic. Prostřednictvím analýzy výše uvedených šesti učebnic podle části deklinace a podle požadavků Společného evropského referenčního rámce pro jazyky jsme dané učebnice zkoumali. Všechny šest knih jasně učí deklinaci. Ale speciálně tyto tři učebnice jsou velmi vhodné pro cizince z jakékoli země k učení češtiny: *Čeština pro cizince úroveň A1 a A2*, *Basic Czech I* a *Basic Czech II a Učíme se česky*.

Podle kontrastivního shrnutí učebnic a výsledků dotazníku lze konstatovat, že *Učíme se česky* není tak vhodná pro začátečníky a především samouky, protože deklinace tak, jak jí učebnice vysvětluje je na začátku je pro začátečníky těžko pochopitelná, stejně jako výuka lokalit je druhá v pořadí. Tenhle učební materiál učí deklinaci jednotlivých slovních druhů zvlášť. Podle našeho dotazníku však studenty preferují učit se deklinaci jednotlivých slovních druhů dohromady.

Čeština pro cizince: úroveň A1 a A2 často učí více než jednu deklinaci v jedné lekci, není tak vhodná pro začátečníky, protože učit se dva pády spolu není jednoduché, speciálně pro začínající studenty, ale jinak jí považujeme za skvělou učebnici. Učí deklinaci jednotlivých slovních druhů dohromady, klade důraz na rozdíl mezi maskuliny životními a neživotními, vysvětluje všech 7 pádů v jednotném i množném čísle. V první lekci vyučuje vokativ, který je velmi jednoduchý na pochopení pro začátečníky. Litujeme pouze toho, že tato učebnice není vhodná pro samouky, protože v ní chybí anglické anotace a učebnice je psána pouze česky.

Basic Czech I a *Basic Czech II* je kniha, která je podle nás ze šesti učebnic nejvhodnější pro zahraniční začátečníky, až na to, že nevysvětluje úplně všechny deklinace. Většina výkladů je sestavena v angličtině, která je pro zahraniční studenty většinou snadno srozumitelná bez ohledu na to, ve které zemi se narodili. A je to jediná česká učebnice, kterou mohou číst samouci – začátečníci v kterékoli zemi. I když není přítomen žádný učitel, který by učivo vysvětlil, studenti snadno pochopí každou deklinaci, protože tato učebnice nejen vyučuje deklinaci jednotlivých slovních druhů zvlášť, taky i dohromady. V porovnání s předchozími dvěma učebnicemi českých autorů je rozsah výkladu deklinace v této učebnici výrazně delší než u předchozích dvou učebnic, např. výkladu genitivu jednotného čísla je tady věnováno až šest stran, což je v průměru o dvě až tři strany víc než u jiných učebnic. Tato učebnice českého autora je nejobsáhlejším výkladem deklinace.

Další tři učebnice jsou české učebnice s čínskými anotacemi, které jsou ve srovnání s výše uvedenými třemi učebnicemi starší.

První je nejstarší česká učebnice s čínskými anotacemi *Učebnice moderní češtiny*. Oblíbenost této učebnice mezi studenty není vysoká, dokonce je to nejméně oblíbená ze šesti učebnic, protože tato učebnice je příliš stará. Známkou neaktuálnosti je mnoho gramatických a pravopisných chyb, které se v současném českém jazyce příliš nepoužívají. Tato kniha není pro začátečníky tak snadno pochopitelná a vysvětluje jednotné a množné číslo každého pádu dohromady, což může studenty snadno zmást.

Další učebnicí je *Český jazyk*, která je mezi českými učebnicemi s čínskými anotacemi nejoblíbenější. Někteří studenti sice poznamenali, že tato kniha má v čínštině příliš nadměrné výklady, z nichž některé nejsou nutné. Například ve výkladu genitivu jednotného čísla má výklad učebnice *Český jazyk* dvacet jedna stran, což je nejdelší ze šesti učebnic. *Český jazyk* vysvětluje každou deklinaci srozumitelně a přístupně, hned na začátku se studenti seznamují s nominativem singuláru a plurálu, které patří mezi nejjednodušší pády. Přestože má tato učebnice mnoho stran, chybí v ní třetí pád jednotného i množného čísla, pátý pád a taky šestý i sedmý pád jednotného a množného čísla. V tyhle učebnici chybí nejvíce pádů.

Poslední učebnicí je *Čeština pro začátečníky*. Studenti se shodli, že výklad deklinace a pádů v této učebnici není dostačující, přestože daná učebnice pokrývá všechny deklinace. Podle nás to však nedělá dobře z hlediska rodu. Z dotazníku můžeme vidět, že maskulinum životní je největším problémem pro začátečníky a *Čeština pro začátečníky* má jenom výklad feminina při deklinaci, maskulina životní a neživotní jsou v tabulce spolu.

Analyzovaných šest učebnic vřele doporučujeme studentům, aby se lépe naučili a přirozeně používali češtinu na denní bázi. Mezi nimi má *Basic Czech I* jako úvodní učebnice nejnižší koeficient obtížnosti, speciálně vyhovuje začátečníkům. *Učebnice moderní češtiny* je podle nás trochu zastaralá a pro výuku v dnešní době se nehodí. Pro studenty čínštiny, kteří chtějí učebnice s čínskými anotacemi, je zde doporučen *Český jazyk*, který je přátelský k začátečníkům a může být vhodný i k samostudiu. V tyhle učebnici není tak bohatý výklad jako v učebnici *Český jazyk*. *Učíme se česky*, *Čeština pro cizince: úroveň A1 a A2* a *Basic Czech* jsou tři učebnice českých autorů, z toho *Čeština pro cizince: úroveň A1 a A2*, jsou učebnice psány čistě česky, což znamená, že podle nás nejsou zrovna vhodné pro samouky. *Učíme se česky* taky není vhodná pro samouky, protože je velmi obtížná a neexistují žádné klíče ke cvičením, a tak si studenti nemůžou sami zkontrolovat

odpovědi. Ze tří učebnic je proto pro samouky vhodná pouze *Basic Czech I a II*. Její výklad základní češtiny o deklinaci je nejobsáhlejší mezi třemi českými učebnicemi.

7 Seznam použité literatury:

ODBORNÁ LITERATURA

- ČECHOVÁ, M. *Čeština – řeč a jazyk*. Praha: nakladatelství ISV, 1996.
- CVRČEK, V. *Mluvnice současné češtiny. Jak se píše a jak se mluví*. Praha: Karolinum, 2010–2013.
- DŘEVOJÁNKOVÁ, J. *Tvaroslovi a syntax cvičebnice pro cizince*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2006.
- HRDLIČKA, M. *Gramatika a výuka češtiny jako cizího jazyka*. Praha: Karolinum, 2009.
- IVANOVÁ, Jaroslava. *Společný evropský referenční rámec pro jazyky: jak se učíme jazykům, jak je vyučujeme a jak v jazycích hodnotíme*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002.
- LAMPRECHT, A, ŠLOSAR, D. a BAUER, J. *Historická mluvnice češtiny*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986.
- RUSINOVÁ, Z. in GREPL, M. a KARLÍK, P. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995.
- SIKOROVÁ, Z. *Návrh seznamu hodnotících kritérií pro učebnice ZŠ, SŠ*. In J. Maňák – P. Knecht (eds.): *Hodnocení učebnic*. Brno: Paido, 2007.

HRDLIČKA, M. *Základní koncepce prezentace deklinačních paradigmat v učebnicích češtiny pro cizince*. Studie z aplikované lingvistiky 2/2014.

HUANG, P. 新中国培养的第一代捷语教学研究专家 -记《捷克语》教材主编何雷教授. [online]. 2020. [cit. 2022-07-15]. Dostupné z: <https://www.ectoday.eu/?p=17138>

KARLÍK, P. *Číslo*. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.). CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. 2017. [cit. 2022-07-01]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/ČÍSLO>

OSOLSOBĚ, K. *Deklinace*. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.). CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. 2017. [cit. 2022-07-01]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/DEKLINACE>.

OSOLSOBĚ, K. *Rod*. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.). CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. 2017. [cit. 2022-07-01]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/ROD>

ULIČNÝ, O. *Pád*. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.). CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. 2017.[cit. 2022-07-01]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/PÁD>

UČEBNICE ČEŠTINY PRO CIZINCE

- ADAMOVIČOVÁ, Ana a Darina IVANOVÁ. *Basic Czech I*. 3.vyd. Praha: Karolinum, 2013.
- ADAMOVIČOVÁ, Ana, Darina IVANOVÁ. a Milan HRDLIČKA. *Basic Czech II*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2014.
- BOCCOU KESTŘÁNKOVÁ, Marie, Dagmar ŠTĚPÁNKOVÁ a Kateřina VODIČKOVÁ. *Čeština pro cizince: úroveň A1 a A2*. Brno: Edika, 2017.
- HE, Lei. *Český jazyk*. Peking: Foreign Language Teaching and Research Press, 2009.
- LI, Mei. *Čeština pro začátečníky*. 1. díl. Beijing: Foreign Language Teaching and Research Press, 2009.
- LI, Mei. *Čeština pro začátečníky*. 2. díl. Beijing: Foreign Language Teaching and Research Press, 2009.

LUTTERER, Ivan. *Učebnice moderní češtiny*. Beijing Jing Hua Press, 1959.
ROUBALOVÁ, Eva. *Učíme se česky*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007.

8 Seznam obrázků:

- obr. č 1 : Ukázka výkladu substantivní deklinace v učebnici *Učíme se česky*
obr. č 2 : Ukázka výkladu adjektivní a zájmenné deklinace v učebnici *Učíme se česky*
obr. č 3 : Obálka učebnice *Učíme se česky* (Roubalová, 2007)
obr. č 4 : Ukázka výkladu deklinace v učebnici *Čeština pro cizince: úroveň A1 a A2*
obr. č 5 : Obálka učebnice *Čeština pro cizince úroveň A1 a A2*
obr. č 6 : Ukázka výkladu deklinace v učebnici *Basic Czech II*
obr. č 7 : Ukázka výkladu zájmenné deklinace v učebnici *Basic Czech II*
obr. č 8 : obálky *Basic Czech I* a *Basic Czech II*
obr. č 9 : Ukázka výkladu genitivu v učebnici *Čeština pro začátečníky*
obr. č 10 : Ukázka výkladu lokálu sg. v učebnici *Čeština pro začátečníky*
obr. č 11 : obálky *Čeština pro začátečníky* 1. a 2. díl (Li, 2009)
obr. č 12 : Ukázka výkladu nom. pl. substantiv v učebnici *Český jazyk*
obr. č 13 : Ukázka výkladu nom. pl. ukazovacích zájmen a adjektiv v učebnici *Český jazyk*
obr. č 14 : Ukázka příkladů na užití akuzativu a genitivu v učebnici *Český jazyk*
obr. č 15 : obálka učebnice *Český jazyk* (He, 2009)
obr. č 16 : Ukázka výkladu ak. sg. adjektiv a zájmen v *Učebnici moderní češtiny*
obr. č 17 : Ukázka výkladu gen. sg. a pl. substantiv v *Učebnici moderní češtiny*
obr. č 18 : Ukázka výkladu gen. sg. a pl. adjektiv v *Učebnici moderní češtiny*
obr. č 19 : obálka *Učebnice moderní češtiny* (Lutterer, 1959)

9 Seznam grafů:

Graf č. 14 délka studia češtiny

Graf č. 15 Které pády jednotného čísla vám dělaly největší problémy? (Vyberte maximálně dvě odpovědi.)

Graf č. 16. Které pády množného čísla vám dělaly největší problémy? (Vyberte maximálně dvě odpovědi.)

Graf č. 17 Které pády v jednotném čísle pro vás byly nejtěžší? (Vyberte maximálně dvě odpovědi.)

Graf č. 18 Které pády v množném čísle pro vás byly nejtěžší? (Vyberte maximálně dvě odpovědi.)

Graf č. 19. Který slovní druh vám při deklinaci dělal největší problémy? (Vyberte pouze jednu odpověď.)

Graf č. 20 Který slovní druh pro vás při deklinaci byl nejtěžší? (Vyberte pouze jednu odpověď.)

Graf č. 21 Který rod vám při deklinaci dělal největší problémy? (Vyberte pouze jednu odpověď.)

Graf č. 22 Který rod pro vás při deklinaci byl nejtěžší? (Vyberte pouze jednu odpověď.)

Graf č. 23 Jakou učebnici jste ve výuce používali?

Graf č. 24 Učíte se raději deklinaci jednotlivých slovních druhů zvlášť, nebo dohromady?

Graf č. 25 Preferujete horizontální či vertikální prezentaci deklinačních paradigmat?

10 Seznam tabulek:

TABULKA 1 Jazykové úrovně A1 a A2 podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky

TABULKA 2 Výklad deklinace v učebnici *Učíme se česky*

TABULKA 3 Výklad deklinace v učebnici *Čeština pro cizince: úroveň A1 a A2*

TABULKA 4 Výklad deklinace v učebnici *Basic Czech I-II*

TABULKA 5 Výklad deklinace v učebnici *Čeština pro začátečníky*

TABULKA 6 Výklad deklinace v učebnici *Český jazyk*

TABULKA 7 Výklad deklinace v *Učebnici moderní češtiny*

TABULKA 8 Prezentace deklinace ve zkoumaných učebnicích

TABULKA 9 Proces učení

TABULKA 10 Výsledky dotazníku

11 Seznam zkratk:

1P	nominativ
2P	genitiv
3P	dativ
4P	akuzativ
5P	vokativ
6P	lokál
7P	instrumentál
SG	singulár
PL	plurál
S	strana
MŽ	maskulinum životní
MN	maskulinum neživotní
N	neutrum
F	femininum

Příloha 1.

Tabulka dotazníku

1. Jak dlouho se učíte česky?
您学习捷克语多久了?
A. Méně než rok   B. 1-2 roky   C. 2-3 roky   D. 3 - 4roky   E. Více než 4 roky
2. Už jste se naučili všechny pády v obou číslech (1. - 7. pád, jednotné i množné číslo)? 您已经学完了所有变格的单复数了嘛 (1-7 格, 单复数)?
A. Ano   B. Ne
3. Které pády jednotného čísla vám dělaly největší problémy? (Vyberte maximálně dvě odpovědi.)
请问单数变格里面哪个格您认为最难 (多选-最多两个答案)
A. Nominativ   B. Genitiv   C. Dativ   D. Akuzativ
E. Vokativ   F. Lokál   G. Instrumentál
4. Které pády množného čísla vám dělaly největší problémy? (Vyberte maximálně dvě odpovědi.)
请问复数变格里面哪个格您认为最难 (多选-最多两个答案)
A. Nominativ   B. Genitiv   C. Dativ   D. Akuzativ
E. Vokativ   F. Lokál   G. Instrumentál
5. Už jste se naučili deklinaci všech slovních druhů?
您是否已经学会了所有词类的变格?
A. Ano   B. Ne
6. Který slovní druh vám při deklinaci dělal největší problémy? (Vyberte pouze jednu odpověď.)
请问哪个词类的变格对您来说问题最大 (单选)?
A. Substantivum   B. Adjektivum   C. Pronomen   D. Numerale
7. Který rod vám při deklinaci dělal největší problémy? (Vyberte pouze jednu odpověď.)
请问哪个词性的变格对您来说问题最大 (单选)?
A. Maskulinum životné   B. Maskulinum neživotné   C. Femininum   D. Neutrum
8. Které pády v jednotném čísle pro vás byly nejjednodušší? (Vyberte maximálně dvě odpovědi.)

请问单数变格里面哪个格您认为最简单（多选-最多两个答案）

- A. Nominativ B. Genitiv C. Dativ D. Akuzativ
E. Vokativ F. Lokál G. Instrumentál

9. Které pády v množném čísle pro vás byly nejjednodušší? (Vyberte maximálně dvě odpovědi.)

请问复数变格里面哪个格您认为最简单（多选-最多两个答案）

- A. Nominativ B. Genitiv C. Dativ D. Akuzativ
E. Vokativ F. Lokál G. Instrumentál

10. Který slovní druh pro vás při deklinaci byl nejjednodušší? (Vyberte pouze jednu odpověď.)

请问哪个词类的变格对您来说最简单（单选）？

- A. Substantivum B. Adjektivum C. Pronomen D. Numerale

11. Který rod pro vás při deklinaci byl nejjednodušší? (Vyberte pouze jednu odpověď.)

请问哪个词性的变格对您来说最简单（单选）？

- A. Maskulinum životné B. Maskulinum neživotné C. Femininum
D. Neutrum

12. Které pády si v deklinaci snadno popletete? 请问哪几个格在变格中您容易混淆？

13. Jakou učebnici jste ve výuce používali? 以下哪本教科书在课堂中您使用过？

- A. Čeština pro začátečníky (Li Mei)
B. Český jazyk (He Lei)
C. Učíme se česky (Eva Roubalová)
D. Čeština pro cizince: úroveň A1 a A2 (Marie Boccou Kestřánková)
E. Basic Czech (Ana Adamovičová)
F. Učebnice moderní češtiny (Ivan Lutterer)

14. Vysvětlovala tato učebnice / tyto učebnice českou deklinaci dostatečně?

您所学过的教科书，对您来说它们是否将变格讲解的足够？

- A. Čeština pro začátečníky (Li Mei) ANO NE
B. Český jazyk (He Lei) ANO NE
C. Učíme se česky (Eva Roubalová) ANO NE
D. Čeština pro cizince: úroveň A1 a A2 (Marie Boccou Kestřánková) ANO NE
E. Basic Czech (Ana Adamovičová) ANO NE
F. Učebnice moderní češtiny (Ivan Lutterer) ANO NE

Jestli ne, proč (jaký je důvod)? 如果没有，为什么（认为不足够的理由）？

15. Učíte se raději deklinaci jednotlivých slovních druhů zvlášť, nebo dohromady?

您更偏向变格词类分来学习还是将所有词类变格一起学习？

[například dohromady: PRONOMEN+ADJEKTIVUM+SUBSTANTIVUM

NOMINATIV: - ten malý pes

GENITIV: - toho malého psa

DATIV: - tomu malému psovi

atd.

zvlášť:

1.SUBSTANTIVUM (MASKULINUM ŽIVOTNÉ)

NOMINATIV: - pes

GENITIV: - psa

DATIV: - psovi

2.ADJEKTIVUM (MASKULINUM ŽIVOTNÉ)

NOMINATIV: - malý

GENITIV: - malého

DATIV: - malému]

A. Dohromady B. Zvlášť

16. Preferujete horizontální či vertikální prezentaci deklinačních paradigmat?

您更偏向水平的还是垂直的教学法？

A. Horizontální B. Vertikální